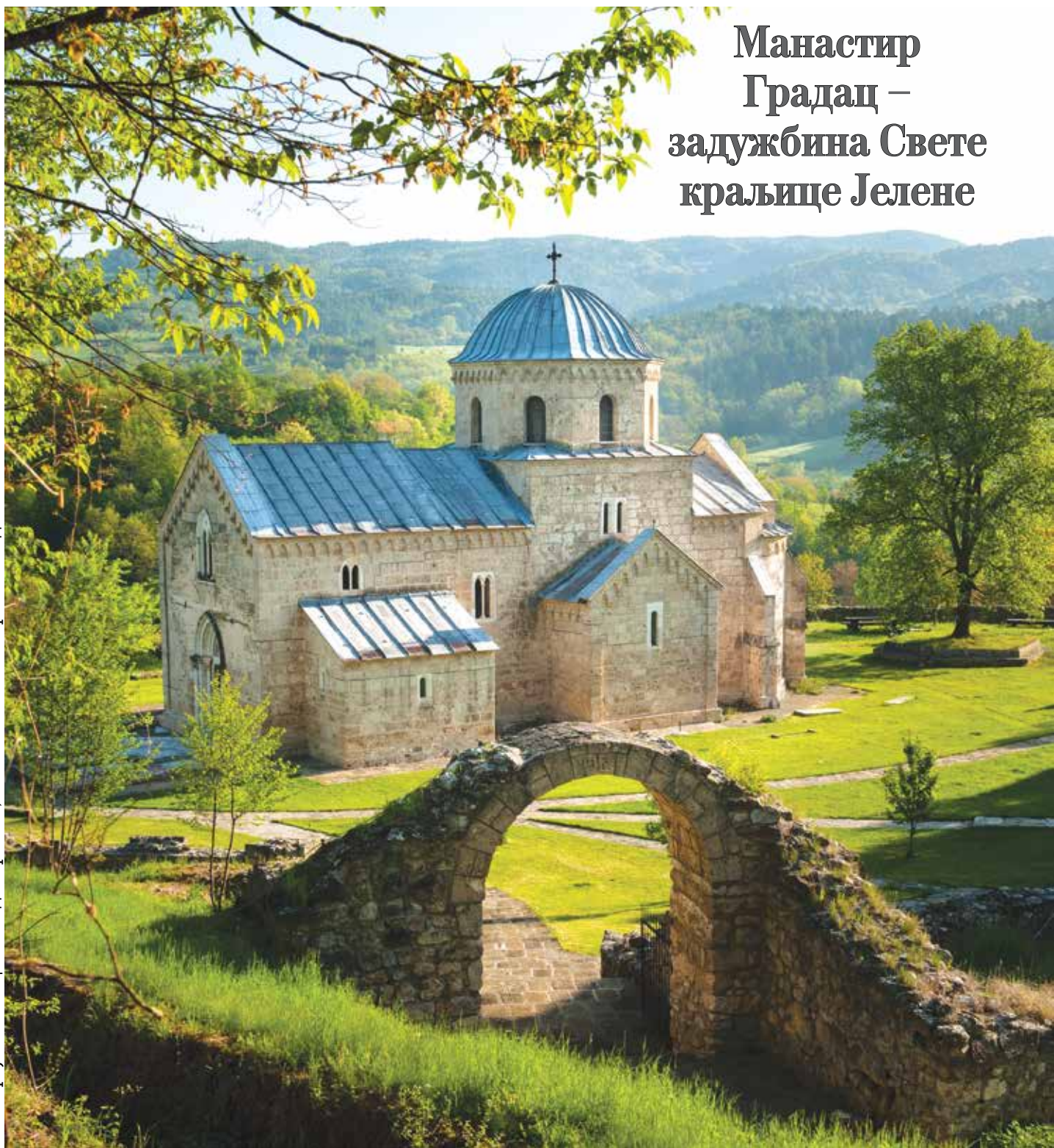

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Манастир
Градац –
задужбина Свете
краљице Јелене

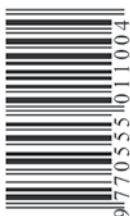

Број 1192 Цена 90 динара 2,5 KM 15. новембар 2016. године

У овом броју:

| Милутинова златна задужбина | Преподобни Прохор Пчињски | Јелена –
милошћу Божјом краљица све српске земље и поморске | У тамници бејаш ... |
Покемони међу нама | Непорочна философија | Правило вере и егзегеза
у богословљу Св. Иринеја Лионског | Седми дан – Сабат | Свети апостол Павле
као тумач Писма | Библија и митови | О филму „Исцељење“ |

ISSN 0555-0114

9 770555 011004

Самопроглашене власти из Приштине поново ће истаћи своју кандидатуру за улазак у УНЕСКО и тако покушати да црквено културно наслеђе присвоје и отуђе од Српске Православне Цркве и српског народа. Тим поводом подсећамо читаоце на историју и порекло косовско-метохијских светиња.

Манастир Бањска

Милутинова златна задужбина

Свештена царска лавра, манастир Бањска, задужбина Светог благоверног краља Милутина – Златни манастир – увек је делила судбину српског народа: била је рушена, пљачкана, паљена, напуштена, претворена у цамију и дозиђивана, па поново обнављана, грађена... Манастир Бањска је слика и прилика српског народа кроз векове!

Налази се у живописном крајолику, на обали истоимене речице – десне притоке Ибра, у подножју планине Рогозне, на траси некадашњег калдрмом попличаног пута Цариград–Дубровник. Манастир, са црквом посвећеном Светом архиђакону Стефану, саграђен је између 1312. и 1316. године, као задужбина српског краља Стефана Уроша II Милутина, једног од најмоћнијих владара из династије Немањића и једног од најмоћнијих владара на Балкану тога доба. Даровном златопечатном повељом краљ је богато обдарио своју задужбину, обезбедивши јој огромне поседе претежно на Косову и Метохији. Црква Светог Стефана је изграђена на месту старијег порушеног храма, при којем је (у другој половини 13. века) за време Милутиновог оца, краља Уроша II, било седиште Бањске епископије. Милутин је епископију претворио у игуманију „на општежишће монасима“. Бригу око подизања своје задужбине краљ Милутин је након саветовања са својом мајком, тада већ монахињом Јеленом, братом Драгутином и Архиепископом Савом III поверио Данилу II, касније првом бањском игуману и српском архиепископу, који је иначе био близак краљев сарадник и повереник, књижевник, човек великог знања и изграђеног укуса, један од најпросвећенијих људи код Срба тога времена. Данилов животописац каже да је краљ Милутин у Бањској сакупивши „много своје богатство и све своје имање“ поставио Данила, који је тешко оставио Хиландар, за чувара краљевске ризнице.

Главни понос Бањске било је чувено „бањско злато“, опевано у народној песми и описано у оновременим путописима. Чинили су га танки златни листићи којима је облагана позадина фресака, такође по узору на манастире Студеницу, Милешеву и Сопотане. Данас је од тог живописа очувано само неколико избледелих фрагмената.

Када се краљ Милутин 1321. године упокојио у свом двору у Неродимљу и Архиепископ Данило пренео његово тело у Бањску, црква је великог задужбинара дочекала у пуном сјају своје импозантне архитектуре одуховљене раскошним фреско-сли-

Илустрација: spomenikulture.mi.sanu.ac.rs

Илустрација: pouke.org

карством и црквеном уметношћу. У Бањској је у северној капели касније сахрањена и краљица Теодора, супруга Стефана Дечанског и мајка цара Душана, па је то био и разлог да је цар Душан, поводом свог крунисања 1346, већ богатој Бањској повељом даровао нове поседе.

Иако монументално здање са црквом, трпезаријом, библиотеком, конацима и „палатом царском“, Бањска је почела да пропада врло рано: 1419. године је био „запаљен дом Светога Првомученика“ и „пожежено књижије“. По наредби султана у 16. веку је разорен јер су се у њему скупљали хришћански бегунци пред турском влашћу. У 19. веку, већ разрушена црква, претворена је у цамију и као таква служила је све до Првог светског рата. Године 1912. Турци су напустили Бањску. Више од пет векова у манастиру није било богослужења, све до 2004. када је обновљен манастирски конак и када се братство уселило у манастир.

З. Нешић

ПРАВОСЛАВЉЕ 1192

4

Активности Патријарха

5

Преподобни Прохор Пчињски
– небески чувар Епархије врањске

6

Јелена – милошћу Божјом краљица
све српске земље и поморске
Снежана Крућинковић

12

У тамници бејак ...

16

Разговор са
др Влајком Пановићем
Покемони међу нама
Разоварала Славица Лазих

19

Живот и рад Еп. Николаја (20)
Непорочна философија
Радован Бићковић

22

Срби и религијски
интервенционизам на МГИМО
универзитету у Москви
др Александар Раковић

24

Правило вере и егзегеза у
богословљу Св. Иринеја Лионског
Бакон доц. др Здравко Јовановић

26

Седми дан – Сабат
Проф. др Родољуб Кубаић

28

Свети апостол Павле
као тумач Писма
Проф. др Предраг Драгићинковић

30

Писмо Кантерберијског
надбискупа Митрополиту
Димитрију на Крф 1918.
Милош Матијевић

32

Топлички устанак (20. део)
Стрељани усред Прокупља
Анђелије Ђурић

34

Концепти X, Y и Z

36

Трибина: „Свето насиље:
религија и тероризам“

37

Библија и митови
Марина Ђакић

38

Свет књиге

40

О филму „Исцељење“
Ивана Јовића

41

Наука, уметност, култура...

43

Кроз хришћански свет

44

Из живота Цркве

На насловној страни:
Манастир Градац
Фото: Светлана Динтарац

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ бачки др ИринејГлавни и одговорни уредник
Презвитер др Александар ЂаковацОперативни уредник
Срећко ПетровићСекретар редакције
Снежана КрућинковићЛектор и коректор
Ана ЈокићФотограф
Бакон Драган С. ТанасијевићЧланови редакције
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица ЛазихИзлази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двојно. Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионом: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavska Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:

Редакција: +381 11 30-25-116

Маркетинг: +381 11 30-25-113

Преплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113

e-mail: pravoslavljje@spcrs – редакција

pretplata@spcrs – претплата

pravoslavje.rs; www.pravoslavljje.rs

web:

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови
и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.Графичка припрема, слог и прелом:
Срећко Петровић и Снежана Крућинковић
Штампа: „Политика“ А. Д.Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломина 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 052/717-322, 011/2461-138CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама
Владе Републике СрбијеГрафичка припрема овог, 1192. броја Православља, завршена је
у понедељак, 14. новембра 2016. године у 10.00 часова, када је
у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

Светиња живота

У организацији Верског добротворног старатељства АЕМ 22. октобра 2016. одржан је симпозион на тему „Светиња живота и подршка рађању“.

Симпозион је својим присуством увећао Патријарх српски Иринеј, који је благословио рад учесника симпозиона. Циљ симпозиона је био да упозна учеснике са искуствима Јелене Јурјевне Шабалине, психотерапеута из Тјумена и Центра за заштиту материнства „Покров“, са психолошким доа-

бортивним консултацијама жена у ситуацијама кризне трудноће. Гошћа је говорила на тему „Руска Православна Црква и подршка рађању“.

Семинару су присуствовали и Епископ топлички Арсеније, јереј Владимир Марковић, секретар ВДС-а, и др сци. мед. Миљана Савић,

ђакон Петар Дабић, кардиолог, мр сци. Биљана Спасић, др Бојан Цакић, др Немања Зарић, духовници капела при здравственим центрима и други.

Његова Светост Патријарх српски Иринеј примио је 28. октобра 2016. у Патријаршији српској у Београду делегацију из Руске Федерације коју су чинили: Архимандрит Илија, духовник Патријарха московског и све Русије Кирила, и госпode: Вадима Потомског, Сергеја Чопозова, Геннадиа Цуркова, Александра Агабова, Гела Валијева, Дмитриа Медоева, Адама Арсамакова и Михаила Соколовског. Пријему су присуствовали и Епископ топлички Арсеније, као и Дејан Накић, лични секретар Патријарха Српског.

мерни иконостас. За допринос при уређењу светог храма Његова Светост је одликовао патријаршком граматом овдашњег пароха презвитера Николу Николића, ђаконе Славољуба Радојковића и Миладина Ђурића, као и Хор „Св. цар Давид“ за показану љубав и ревност према својој мајци Цркви и труду у благољепију на богослужењима у овој светињи. Патријарх је такође доделио грамате и Црквеном одбору Храма Св. Трифуна, великом добротвору Предрагу Колувији, Браниславу Милановићу, Зорану Павловићу и Љиљани Анђеловић.

У Цркви Св. Петке на Калемегдану

У навечерје храмовне славе Патријарх Српски је началствовао бденијем у Цркви Свете Петке на Калемегдану.

У Малом Мокром Лугу

Патријарх Иринеј служио је 30. октобра 2016. Свету Литургију у Храму Св. Трифуна у Малом Мокром Лугу.

На радост верног народа овог краја, пред почетак Архијерејске Литургије Патријарх Иринеј је освештао живопис и новопостављени мер-

Слава Храма Св. Ап. Луке

Његова Светост је служио 31. октобра 2016, поводом храмовне славе, Свету Архијерејску Литургију у Цркви Св. Ап. Луке на Кошутњаку. Саслуживали су протојереји-ставрофори: Бранко Митровић, архијерејски намесник београдско-посавски, Милан Виленица и Гајо Гајић, протојереји Никола Трајковић, Александар Петровић и Витомир Костић, протонамесник Раде Јовић, јереј Александар Милутиновић, протођакони Радомир Перчевић и Дамјан Божић, ђакони Владимир Руменић и Драган Танасијевић, што је уз многобројни верни народ са децом допринело торжествености празничног богослужења. ■■

У манастиру Прохор Пчињски

Преподобни Прохор Пчињски

– небески чувар Епархије врањске

Прохор Пчињски, православни пустињак и светац из 11. века, један од првих следбеника Светог Јована Рилског: његове мошти и данас почивају у његовом манастиру код Врања и точе миро. Православна Црква овога свеца слави 1. новембра (односно 19. октобра по старом календару).

Светом Архијерејском Литургијом, којом је началствовао Епископ росошански и острогошки Андреј (Руска Православна Црква), уз саслужење Епископа моравичког Антонија, стобијског Давида и врањског Пахомија, Архимандрита Василија из Митрополије едеске (Грчка) и многобројног свештенства и монаштва Епархије врањске и других епархија Српске Православне Цркве, 1. новембра 2016. године прослављена је слава манастира Светог Прохора Пчињског.

Молитвено сабрање завршено је свечаном литијом и благосиљањем славског колача и жита. У пригодној беседи, Епископ врањски Пахомије најпре је честитао празник свим присутнима и заблагодарио браћи епископима, свештенству и монаштву на братској љубави и учешћу у прослави Преподобног Прохора Пчињског Мироточивог. Подсетивши да се сила Божија већ хиљаду година излива на нас преко мироточивих моштију Преподобног Прохора, Владика је позивао верни народ да се сабира на овом светом месту како би се утврђивао у вери, нади и љубави. Поздравну реч Епископ Пахомије је упутио

и присутним припадницима Војске Србије на челу са генералом Зораном Лубуром, припадницима Полицијске управе у Врању на челу са начелником Игором Живковићем, као и бројним другим званицама и гостима.

У знак молитвеног сећања и братске љубави, Епископ Пахомије даривао је епископима Андреју, Антонију и Давиду иконе

Преподобног Прохора, рад сестара ове свете обитељи.

У конаку манастира, Свеправославно друштво „Преподобни Јустин Ћелијски и Врањски“ приредило је изложбу „Православље је једна велика породица“, аутора Драгана Тадића, а у којој је учешће са фотографијама из живота Цркве узело тринаест епархија помесних Православних Цркава. Ову изложбу, надахнуту делом Светог Јустина (Поповића), отворили су епископи Пахомије и Андреј. Изложбу је подржала Управа за сарадњу са црквама и верским заједницама.

За многобројне госте из Србије и Македоније, сестринство манастира приредило је трпезу љубави. Пригодан културно-уметнички програм кроз мелодију и текстове народних песама из врањског краја и Косовског поморавља извели су Бранимир Стошић – Каце, вокални солиста из Врања, и Стојан Стевановић из Клиновца, а програм је употпунио и Огњен Величковић на флаути, ученик Музичке школе „Стеван Мокрацац“ из Врања.

Прир. З. Нешић

Извор: eparhijavranjska.org

Зборник научних радова – *Јелена – краљица, монахиња, светитељка*

Краљица Јелена, монахиња, и њен син краљ Милутин, монах, фреска из Грачанице (1324)

Јелена – милошћу Божјом краљица све српске земље и поморске

Снежана Круйниковић

Градац и даље својом лепотом чува спомен на ктиторку. Јединствена архитектура манастира, спој ране готике и византијске архитектуре, чини Богородичину цркву у манастиру Градац једном од најлепших споменика српског средњовековља. Уметност Запада и византијска традиција повезани су у овом храму на јединствен начин, одражавајући посебност свете краљице.

Сестринство манастира Градац издало је у децембру 2015. године Зборник научних радова под називом *Јелена – краљица, монахиња и светитељка*. У овој публикацији су обједињени радови из различитих научних области како би лик ове велике краљице, светитељке и градачке ктиторке, о којој се за сада у науци мало зна, био сагледан у целини. У остваривању овог пројекта учествовали су наши еминентни

стручњаци, а извођење је подржано од Министарства културе и информисања и Управе за сарадњу с Црквама при Министарству правде Републике Србије. Уредник овог Зборника је др Катарина Митровић, научни сарадник са Филозофског факултета у Београду. Настао на темељима жеље да се 700. године након упокојења Свете краљице Јелене што боље упозна ктиторка манастира Градац, да јој се укаже поштовање

сразмерно њеном значају у историји српског народа – тематски Зборник радова о краљици Јелени пружа многе одговоре и представља праву посланицу како за научне истраживаче, тако и за литерарне сладокусце...

Ексклузивно за *Православље*, новине Српске Патријаршије, о овој књизи смо разговарали са уредником Зборника др Катариницом Митровић и мати Фивом у име сестринства манастира Градац.

Фотографије: Светлана Дингарац

Катарина, пре него што кажемо неку реч о самом Зборнику, реците нам нешто о средњовековној Србији, тачније Србији крајем 13. и почетком 14. века, када је живела ова необична жена коју памтимо већ 700 година? О околностима и начину живота кроз који је она ходила...

– Друга половина 13. и прве деценије 14. века представљају важан период у историји Србије. Довољно је указати на три чињенице које су обележиле то време. Краљ Урош I (1243–1276) је много учинио на јачању државног јединства што се огледа у његовој владарској титулатури. Уместо набрајања појединачних српских земаља које су улазиле у састав државе Немањића, овај владар себе почиње да назива једноставно *краљ српских и поморских земаља*. Потом, краљ Драгутин, будући ожењен угарском принцезом Каталином, од њеног бра-

У парохијском дому при Храму Св. Саве у Београду за 28. новембар 2016. г. у 19:00 заказана је промоција зборника о краљици Јелени, који је под насловом *Јелена – краљица, монахиња, светитељка* објављен у издању манастира Градац.

Зборник ће представити уредница др Катарина Митровић (историчар), др Растко Јовић (теолог и један од аутора), мр Данијел Дојчиновић (професор књижевности) и др Дејан Радичевић (археолог, један од рецензената).

та краља Ладислава IV Куманца добио је на управу Мачву са Београдом и област Усору и Соли у североисточној Босни (1284). Београд се тада први пут у својој историји обрео под српском влашћу. На другој страни, његов брат краљ Милутин проширио је срп-

ску власт у правцу југа на рачун византијских територија, тако да је граница до 1299. успостављена северно од линије Охрид – Прилеп – Штип. Од тог времена византијски утицај у Србији јача, што се огледа у многим сферама јавног живота.

фотографије: Светлана Дингарац

Дани Краљице Јелене, манастир Градац, 17. јуни 2016. г. – фотографија са предавања др Катарине Митровић

У науци постоји много недоумица у вези са Јелениним пореклом, породицом... Ко је била ова жена? Да ли је била заиста Јелена Анжујска?

– Архиепископ Данило II за њу каже да је *од царској њелемена, од фрушкога рода* (житије краља Уроша), односно *од њелемена фрускога, кћи славних родишеља, који су били у великом богајшћиву и слави* (Јеленино житије). Карло I и Карло II Анжујски, владари Напуљске краљевине у својим писмима Јелену ословљавају као *consanguinea (cognata) affinis nostra carissima*, што је историчарима старије генерације

дало повода да закључе да је она у сродству са огранком француске владарске куће Анжујаца који је владао Угарском. Гордон Мак Данијел дошао је 80-их година 20. века до закључка да је Јелена кћер угарског племића Калојана Анђела, господара Срема, и Матилде Куртене, рођаке латинског цара Балдуина II. Њен отац Калојан био је син византијског цара Исака II Анђела и Маргарете, кћери угарског краља Беле III. Извесно је то да Јеленино порекло заиста треба тражити у Угарској и међу латинским државицама на подручју Грчке, можда и у јужној Италији, међу владарским родовима који су припадали свету западног хришћанства.

Краљица Јелена је отворила прву женску школу у Србији?

– Краљичина дворска школа у Брњацима представља јединствен пример у српској историји. Нажалост, о тој школи знамо само оно што је Архиепископ Данило II записао у њеном житију: *Зайовеги у целој својој области сабирају кћери*

сиротињх родишеља, и њих хранећи у своме дому, обучаваше сваком добром реду и ручном раду, који љриличи за женски љол. А када су ограсле, удаваше их за мужеве да иду у своје куће, обдарујући их сваким богајшћивом, а на месту њих узимала је групе девојке као и љрве. Ко су биле сироте девојке, из којих су друштвених слојева потицале и у каквој су вези њихови родитељи евентуално били са двором данас је тешко рећи.

Успела је да задобије поштовање и православних и римокатоличких црквених великодостојника, као и властеле и сиромашног слоја српског народа?

– Архиепископ Данило II краљицу Јелену представља као готово идеалну православну владарку: непорочног живота, веома образована, делила је милостињу, утеху, добре поуке људима различитих сталежа и порекла, даривала је цркве у Јерусалиму и на Синају, њено име је забележено међу ктитори-ма Хиландара, њен духовник био је Епископ рашки Павле, подигла

је православну задужбину манастир Градац богато га обдарила. На вечни починак су је испратили Архиепископ Сава III, Епископи бањски Данило и рашки Павле, бројни игумани и још неки епископи („сабор отачаства“).

Такође, краљица је одржавала добре односе и редовну преписку са папом Николом IV (1288–1292), првим фрањевцем на катедри Св. Петра. Он се интензивно дописивао и са српским краљевима Драгутином и Милутином, као и са бугарским царем Георгијем Тертером и трновским Патријархом Јоакимом III. Значајним поседима обдарила је бенедиктинску опатију Свете Марије Ратачке код Бара, док је 1290. године подигла цркву манастира Светих Срђа и Вакха на Бојани по узору на цистерцитске цркве јужне Италије. У то доба бенедиктински ред се свуда налазио у опадању, а краљица је помогла његову обнову у српској држави. Помогла је и оснивање четири фрањевачка манастира у Приморју: Св. Николе у Бару, Св. Фрање у Котору, Св. Марије у Улцињу и Св. Марије у Скадру. На једној икони представљена је као монахиња како прима благослов од епископа у римском орнату (вероватно папе Николе IV). Јелена је имала и исповедника фрањевца, по свој прилици фра Николу из Воштице. Треба истаћи да краљица није била једина која је помагала католике. Немањићи владари су подржавали Барску архиепископију, католици у Српској држави имали су сва права осим да мисионаре међу православнима у циљу њиховог преваравања.

Катарина, да ли је овим делом заокружена прича о овој – за нас – фасцинантној жени?

– О краљици Јелени и њеном времену би се имало још доста тога рећи. Надамо се да ћемо у скоро време доћи до нових података скривених у депоима италијанских архива, а на потезу би наредних година требало да буде и археологија у смислу систематског претраживања лока-

Икона Свете краљице Јелене, рад сестара манастира Градац

Краљица Јелена

Света Јелена дошла је у Србију као принцеза племићког рода средином 13. века и постала жена краља Уроша I Немањића и српска краљица. Управљала је делом Србије који је обухватао Зету, Требиње, крајеве око Плава и Горњег Ибра. Њени дворови налазили су се у Брњацима, Бјелопавлићима, Улцињу и Требињу. После 1309. године краљичина област је сужена на властелинство манастира Градац, двор у Брњацима са околином, и крајеве око Плава. Краљица је имала своју војску, управни апарат, државни печат, свог канцелара. Потписивала се речима *Јелена милошћу Божјом краљица све српске земље и поморске* или као *Јелена краљица*.

Њено порекло и данас није са сигурношћу утврђено. У српској историографији 19. и 20. века сматрало се да Јелена потиче из породице Анжујаца која је владала у Француској и на југу Италије. У новијим истраживањима њено порекло се доводи у везу са тадашњим византијским, француским и угарским племством у Славонији и Срему и у латинским државицама на територији Грчке. Ово питање и даље је предмет научних расправа.

Јелена је, поред краља Уроша, била једна од најутицајнијих личности друге половине 13. века у Србији. Својом мудрој дипломатијом повезивала је успешно средину из које је потекла са земљом чија је краљица постала. У српском народу остала је запамћена као оснивач школа за девојке и удовице и као просветитељка. Помагала је изградњу фрањевачких и обнову бенедиктинских манастира у Приморју и уживала велико поштовање црквених великодостојника Римокатоличке Цркве, а истовремено је имала оданост и поштовање према епископима Српске Православне Цркве и богато је даривала православне храмове у Приморју, на Светој Гори, Синају и у Јерусалиму. Православни манастир Градац сазидала је као своје гробно место.

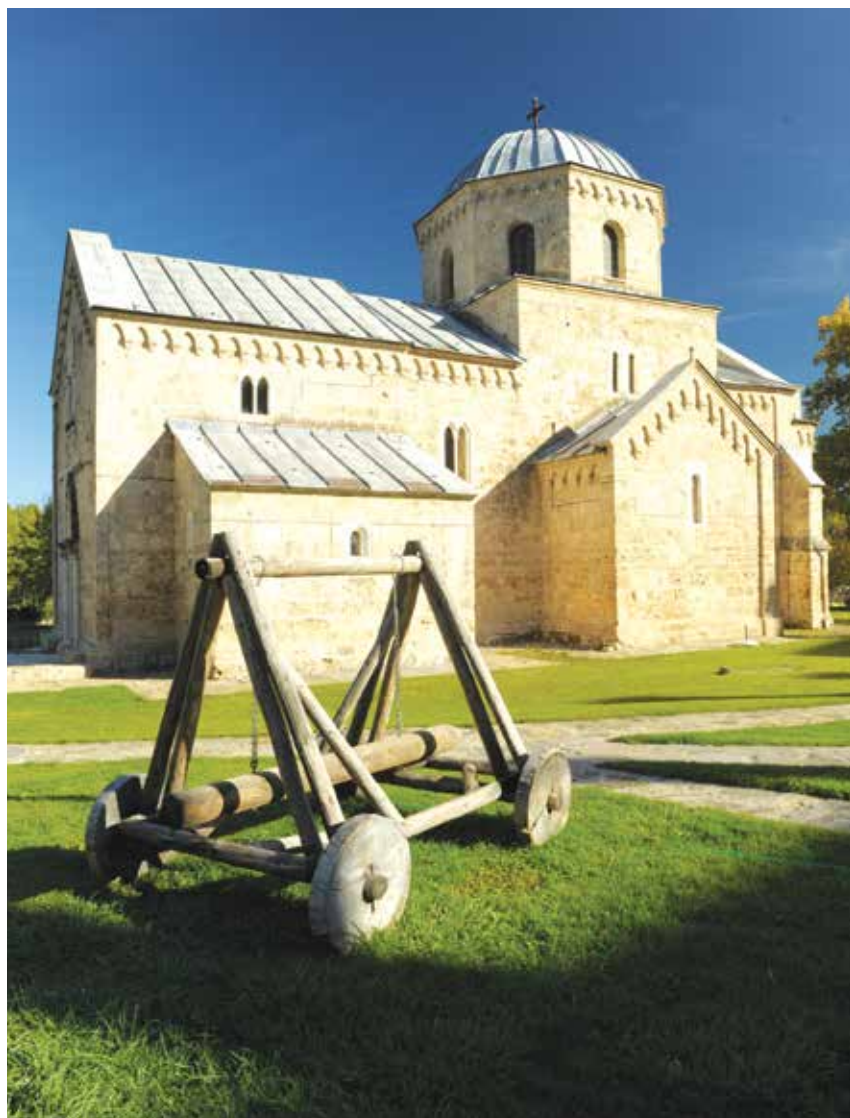
У средњовековном делу *Животи краљева и архиепископа српских*, написаном између 1317. и 1340, Архиепископ Данило II велика владарске способности и аскетске и монашке идеале које су следиле водеће личности Цркве и државе, међу којима је и краљица Јелена. Она је једина жена у српској историји којој је посвећено посебно житије. Данило истиче њено славно порекло, благочестиву кротку нарав, мајчинско милосрђе, а нарочито њено дубоко покајање и одрицање од овоземаљске славе

литета који се везују за краљицу Јелену. У сваком случају, прича се наставља...

Испред сестринства манастира Градац питали смо мати Фиву – како је било створити и изнети овакво дело у свет, и како је протекао овај обиман и сложен посао? Зашто, и којим поводом ова књига сада долази у руке читалаца?

– Рад на Зборнику био је ново и посебно искуство за градачко сестринство. С једне стране, осећале смо потребу и чак „дужност“ према ктиторки ове прелепе задужбине у којој живимо да реализујемо овакав пројекат. Посебност њене личности, као и тајновити моменти њеног живота, заиста нас подстичу на то да што више података о њој пронађемо и објавимо. С друге стране, као младо и недовољно искусно сестринство у оваквим активностима, осећале смо да започињемо задатак који нас надилази. Свакодневно током скоро три године рада на Зборнику смењивала су се ова осећања надахнућа и немоћи. Али, велик и кључни подстицај била је сарадња са дивним људима који су са великим ентузијазмом прихватили наш позив да учествују у изради Зборника у тој мери да је све изведено кроз прави тимски рад. Осећале смо да и аутори пишу са љубављу и страхопоштовањем према Светој Јелени и да сви приносимо свој скромни учинак управо њој. Најдинамичније и најприсније смо сарађивале са уредником Зборника, др Катариницом Митровић, која је током последњих месеци рада готово „дисала“ са нама како би пројекат био што успешније завршен. У правом тренутку стигла је и финансијска подршка из Министарства културе и информисања и из Управе за сарадњу са Црквама при Министарству правде Републике Србије, без које не бисмо успеле да остваримо ову замисао. Мислим да књига у великој мери рефлектује спој вере и образовања који је постојао у нашој сарадњи са свим учесни-

фотографије: Светлана Дингарац

цима и помоћницима пројекта. У том смислу Зборник је, чини ми се, бар мали одраз чудесног споја који је света краљица својим животним делом постигла.

Важан мотив за израду Зборника био је представљање Јелене као владарке и светитељке која је живела и деловала у специфичним и тешким околностима Србије у другој половини 13. века. Сматрамо да се мудри потези које је учинила на политичком, културном и породичном плану могу на поучан начин повезати са нашом данашњом ситуацијом и животом свих хришћана. Градачка црква, грађена као краљичино гробно место, представља прелеп архитектонски спој Истока и Запада, који својом лепотом указује на пут надилажења непотребних раздора којим је ова света жена у свом жи-

воту крочила. Надахњује нас то што је Јелена својом ширином, смерношћу и образовањем умела да у свакој културној и црквеној традицији препозна оно што је вредно и да то усвоји и унапреди, као сви мудри неимари у историји човечанства. Зато је књига о њој осмишљена као зборник радова који ће са свих страна да осветли њен живот: у дипломатском, ктиторском, породичном, црквеном, уметничком погледу. За сад смо делимично успеле у томе, а надамо се у будућности да ће неким новим издањем Зборника још потпуније бити испуњен овај циљ.

Предвиђена је и промоција овог Зборника. За када је планирана и зашто је наслов промоције: „Манастир Градац и Света краљица Јелена у 21. веку“?

– Промоција књиге у Београду заказана је за 28. новембар у 19 часова у парохијском дому Храма Св. Саве. Њеним називом исказано је наше настојање да обновимо монашки живот у манастиру Градац након вишевековног периода у ком је манастир био великим делом порушен и потпуно напуштен, уз покушај да назремо шта је Света Јелена желела од ове задужбине кад ју је с великом љубављу зидала, и да наслутимо како је монашки живот у то доба овде сазревао да бисмо у свом времену наставиле да плодносно градимо духовни живот на темељима ове светиње који су нам остали.

Ко ће бити учесници промоције?

– Зборник ће овом приликом представити др Катарина Митровић као уредница и историчар, археолог др Дејан Радичевић доцент Филозофског факултета у Београду, који је био један од рецензената зборника, др Растко Јовић, доцент Православног богословског факултета у Београду, који је на аутентичан начин обогатио Зборник својим текстом из области теологије, као и мр Данијел Дојчиновић, виши асистент Филолошког факултета у Бањалуци, који је у Зборнику аутор једне дивне књижевне анализе о краљичином житију. Модератор промоције биће мастер теолог Марија Стоиљковић, а свакако ће и градачко сестринство бити присутно. Веома се радујемо томе што ће сви поменути стручњаци учествовати у промоцији зато што желимо да о краљици и овом приликом прозборимо из различитих перспектива.

Мати, где се Зборник може купити?

– Зборник се продаје у књижарама Православног богословског факултета на Карабурми и у улици Краља Петра бр. 2 у Старом граду, као и у књижари и галерији „Ризница“ у Земуну. Наравно, могуће га је набавити и у манастиру Градац. ❖

ради усхођења ка непролазној, небеској слави. Овако он говори о краљици: „...оштра речју, а блага по природи, непорочна животом, у заповедању кротка, да обрати доброразумним речима, да теши нелицемерно и безлобно, а колика је свесрдачна њена смелост к Богу, просто казати била је украшена сваком врлином. Опевану и свехвалну благодат имађаше, коју је примила просвећењем Св. Духа, познавајући све књиге, била је готова да одговори свакоме ко је пита... Великога и малог, богата и ништа, праведника и грешника, болна и здрава, свакога од њих једнако је поштовала и свакоме дужну част одавала...”

Јелена је заједно са својим синовима – Светим краљевима Драгутином и Милутином, представљена на две иконе од којих се једна налази у Цркви Св. Николе у Барију, а друга у Цркви Св. Петра у Риму. Њен лик је фрескописан у капели Ђурђевић Ступова, у Грачаници, Сопоћанима и у Цркви Св. Ахилија у Ариљу и на ктиторској композицији у манастиру Градац, где као краљица заједно са краљем Урошем држи модел манастира у својим рукама и у поворци предвођеној Пресветом Богородицом приноси своју задужбину Господу Исусу Христу.

Значајан део њеног житија Архиепископ Данило посветио је опису подизања манастира Градац: „И тако поче зидати предивну цркву у име Пресвете Богородице празник Благовештења, на месту званом Градац... Заповедила је да се сакупе сви народи њезине државе, и када је то учинила, изабрала је од њих најбоље уметнике, хотећи да подигну предивно уздање тога храма, много и небројено злато нештедице дајући свима радницима... као мудри и разумни строитељ.” Градац и даље својом лепотом чува спомен на ктиторку. Јединствена архитектура манастира, спој ране готике и византијске архитектуре, чини Богородичину цркву у манастиру Градац једном од најлепших споменика српског средњовековља. Уметност Запада и византијска традиција повезани су у овом храму на јединствен начин, одражавајући посебност свете краљице.

Данило опширно говори о Јелениној болести, након које је примила монашки чин у граду Скадру, као и о њеној припреми за смрт, смрти и посвећењу. Доживевши дубоку старост и осетивши да се ближи смртни час, Јелена се хришћански припремила за тај тренутак. Позвала је к себи епископе, игумане и властелу своје државе како би им даривала последњи благослов. Међу њима су били Епископ рашки Павле, њен духовни отац, и сâм Данило, у то време Бањски епископ, као сведок овог догађаја. Када су се сви позвани окупили око краљице, помоливши се Богу и благословивши све присутне, Јелена је примила Свето Причешће и упокојила се 8/21. фебруара 1314. године. Према својој жељи била је сахрањена у манастиру Градац. Сахрани су присуствовали и Архиепископ Сава III са својим клиром и краљ Милутин са својим двором. Краљ Драгутин се после неког времена поклониио гробу своје мајке. Три године касније Јелена је канонизована и Православна Црква је прославља 30. октобра/12. новембра заједно са синовима. За време српског ратовања са Турцима краљичине мошти су нестале из Градца и данас није познато где се налазе.

Сматрамо да то што је Јелена прибројана светитељима Православне Цркве треба да надиђе површне полемике о томе којој је хришћанској конфесији она била одана, као и интриге о њеним политичким и супружанским потезима, и да ова чињеница треба да буде примарна за право, комплексно сагледавање Јеленине необичне личности тако плодносно у компликованим околностима црквеног, политичког и породичног контекста у ком је живела.

Други редовни годишњи састанак затворских свештенослужитеља

У тамници бејах ...

Лица која су лишена слободе свакако представљају болне и гнојне ране на нашем телу, а њихово обмотавање завојима без терапије и лечења, њих не уклања, само их склања од нашег погледа. Црква остаје место и простор јединственог препорода човека и његове поновне изградње на начин који је немогућ изван Цркве.

У КПЗ Пожаревац – Забела, 1. новембра 2016. одржан је Други редовни скуп затворских свештенослужитеља СПЦ. Скуп је одржан са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја и Светог Архијерејског Синода, а у организацији Управе за извршење кривичних санкција Републике Србије.

На скупу су, поред свештеника СПЦ који посећују затворе, учествовали и управници установа система за извршење кривичних санкција, представници Управе за извршење, али и професори и доценти Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

Старање својих Цркава о затворенима у земљама из којих долазе су представили гости из иностранства, свештеници Цр-

кве Енглеске и Велса, Роберт Пејн и Бил Кејв, и свештеник Украјинске Православне Цркве, Виктор Јашченко.

Поздрављајући учеснике скупа, заменик директора Управе за извршење кривичних санкци-

ја г. Видић је истакао да је Цркву и систем за извршење кривичних санкција првенствено усмерио и обавезао Закон, али да ова сарадња никако не треба да представља само законску обавезу, већ да мора да покаже и жељу за суштинском потребом да се кроз спој два специфична система остваре што бољи резултати.

На скупу су представници Управе истакли да је корак ка успешнијем раду прошлогodiшње именовање за координатора од стране Патријарха и Светог Архијерејског Синода, свештеника Глигорија Марковића, сталног свештеника у Окружном затвору у Београду и Специјалној затворској болници.

Препознато је да је следећи корак прецизно дефинисање потребе, са једне стране, и реалних

могућности са друге стране, оба система, за шта је потребно што активније учешће и истицање потреба и текућих проблема и управника завода и затворских свештенослужитеља.

Закон о извршењу кривичних санкција, који лицима лишеним слободе омогућује остваривање верских права, истовремено Цркви даје могућност да се стара о својим верницима који су прекршили законе друштва, због чега им је прописана казна лишавања слободе.

На скупу је истакнуто да рад у затвору свакако не треба да представља нежељену обавезу, већ га треба посматрати као неку врсту награде имајући у виду специфичности ове врсте службе. Истовремено, затвори представљају сасвим другачије место, специфичну средину која захтева посебне вештине, као и додатна знања свештенослужитеља који посећују ове установе.

Подвучено је да је немогуће адекватно одговорити на изазове ако свештеник није свестан да у затвору владају посебне законитости, другачије од оних на парохији, и да су дужности сложеније у односу на уобичајене парохијске. Због тога постоји потреба за дефинисањем „профила“ таквог свештеника. Затворски свештенослужитељ мора да буде стабилна личност од ауторитета и поверења, са развијеним социјалним вештинама. Дobar затворски свештенослужитељ мора стално да има на уму различитост окружења у коме служи, јер се богослужења могу користити за недозвољене активности. Самим тим пожељно је не мењати често свештени-

Издавање Високојеречасног каноника Роберта Пејна на скупу у Забелу, одржаном 1. новембра 2016. г.

Право је задовољство поново бити у Србији. Хвала, што сте ми омогућили да вам данас говорим о развоју затворског свештенства.

Било ми је велико задовољство када је пре две недеље Његова Светост Патријарх српски Иринеј посетио кантаберијског надбискупа у Енглеској.

Као што знате, током посете он је беседио на вечерњој молитви у катедрали Светог Павла у Лондону. Било је то посебно обележавање стогодишњице од обраћања Светог Владике Николаја Велимировића (1916. г.), у истој катедрали, у време када је овај светитељ имао велики утицај на живот Цркве у Енглеској.

У свом обраћању Његова Светост је рекао: „И зато Српска Православна Црква, у складу са својим скромним могућностима, и у име Тројединог Бога, жели да настави са солидарношћу према Цркви Енглеске и Англиканској заједници, да би поделили оно што мислимо да су суштински начини кретања ка Христу.“

И у тој жељи за солидарношћу, данас ћу поделити са вама моја са знања о развоју затворског свештенства у неким посткомунистичким земљама, стечена на основу личних контаката са свештенослужитељима у десетак таквих земаља у последњих двадесет година. Слушати о том развоју, и заправо бити део тога, била је истинска инспирација и охрабрење и у мом личном четрдесетогодишњем стажу затворског свештеника, јер нам је свима потребно да учимо једни од других, јер сви ми трагамо за кретањем ка Христу.

Стога је био задивљујући благослов видети промене које су се одигравале, и схватити колико је много сличности у развоју затворског свештенства. Зато и желим да данас нека искуства поделим са вама. Прво заједничко искуство је потреба за *стрпљењем*, јер скоро у свакој ситуацији за промену је потребно време. На пример, у Мађарској је требало десет година да држава запосли затворске свештенике, а некад је исто толико времена потребно да се изгради црква у затвору за богослужење.

У већини земаља било је кључно да постоји једна особа са визијом затворског свештенства и са енергијом да ту визију спроведе у стварност. У Естонији је то био лутеран Аво Ипрус који је био затвореник. Након ослобађања он је рукоположен, изабран за члана парламента и постао саветник министру унутрашњих послова. Сада у Естонији у сваком затвору постоји свештеник и тамо је главни затворски свештеник Мерики Кит.

У Јерменији је то био отац Карапет Келетгиан, свештеник који је десет година добровољно радио пре него што је званично био именован и плаћен. Сада су у Јерменији у дванаест затвора постављени пет свештеника и три ђакон са оцем Рубеном Заргарјаном као главним затворским свештеником. Изузетно је важно да такви посебни људи буду подржани и охрабрени и то је, као што можете да видите, изводило значајан напредак у већини бивших комунистичких земаља. Једна од изузетно битних активности је било успостављање дијалога између Цркве и затворских власти ради остваривања истинског узајамног разумевања сврхе затвора и затворског свештенства. Веома значајно је било да једни друге стварно разумеју јер то чини велику разлику у развоју међусобног уважавања и сарадње. Дијалог је много лакши уколико је свештеник именован да координира рад затворских свештеника.

У Украјини је отац Виктор Јастценко именован као руководилац Синодалног одељења за затворску службу Православне Цркве, док је у Румунији отац Флоријан Смаранди именован за главног свештеника Православне Цркве.

Из тог дијалога произашла је потреба за *обуком* – како затворског особља, тако и свештеника.

ке који служе у затворима, јер се осуђена лица навикавају на човека и нестанак направљеног контакта захтева поновну изградњу односа и поверења, као и додатно време које је потребно и службеним лицима за успостављање потребне комуникације. Ипак, сувишна блискост и нарушавање дистанце може довести до молби које је тешко одбити. Оно чега такође треба бити свестан јесте да молитвени простори могу да буду коришћени за скривање забрањених предмета, па о томе треба добро водити рачуна.

Да би се ово достигло потребно је да свештеник у затвору проводи одређено време, а посета једном недељно или само служење Свете Литургије ово не могу да обезбеде. Такође, свештеник који служи у затвору није свештеник само затворенима, већ и запосленима, који такође значајни део свог живота проведу у затвору. Наглашено је да је знање и искуство свештеника који имају вишегодишњи „стаж“ од великог значаја за млађе колеге, и може послужити као база за надградњу и јединствено организовање система у свим установама.

На скупу је истакнута потреба за снажном подршком архијереја, у чијим епархијама се налазе установе за извршење кривичних санкција и чији свештеници посећују затворе, као и за помагањем у повезивању заједнице изван затвора са лицима која издржавају казну на начин који показује да никакви зидови не могу прекинути Цркву као Тело Христово и да је спасење намењено свима који га желе. Заједница која се налази у затвору треба да буде саставни део локалне цркве возглављена надлежним архијерејем.

Своје искуство су са учесницима скупа поделили вишедеценијски затворски свештенослужитељи који су присуствовали овом скупу као званични пред-

ставници затворских система и Црква Енглеске и Велса и Украјине.

Високопречасни каноник Роберт Пејн, вишегодишњи помоћник главног капелана Енглеске и Велса, је у свом излагању представио успостављање систематске бриге о лицима лишеним сло-

Немогуће је адекватно одговорити на изазове ако свештеник није свестан да у затвору владају посебне законитости, другачије од оних на парохији, и да су дужности сложеније у односу на уобичајене парохијске. Због тога постоји потреба за дефинисањем „профила“ таквог свештеника.

боде на свим просторима бивших комунистичких земаља, у чему је лично учествовао као представник своје Цркве задужен за међународну сарадњу. Навео је проблеме заједничке свима и истакао да су кључни елементи посвећеност овој посебној служби и стрпљиво грађење система.

Главни капелан Синодског одељења Украјинске Православне Цркве, протојереј Виктор Јашченко, је приказао развој службе у украјинском пенитенцијоном систему и нагласио да је трудом пре свих свештеника, уз подршку локалних архијереја и спремност државних власти за сарадњу у Украјини од 1999.

Сваки човек,
као носилац
Божије слике,
има право
на спасење
ако га затражи.

год до данас, у затворима сази-
дано 70 храмова и 40 капела за
68 затвора, и да данас сви затво-
ри имају богослужбене просторе
и редовно присуство свештеника
који су уједно и парохијски све-
штеници.

Каноник Бил Кејв, свештеник
Цркве Енглеске и Велса, пот-
председник Међународног удру-
жења затворских свештеника,
представио је дух и посвећеност
капелана свих Цркава, хришћан-
ских заједница и вера признатих
данас у земљама чланицама Са-
вета Европе. Заједничка посве-
ћеност је утемељена на вери да
сваки човек као носилац Божије
слике има право на спасење ако
га затражи.

У закључцима састанка усво-
јен је предлог о оснивању струч-
не радне групе сачињене од ли-
ца из праксе обе институције у
оквиру Управе за извршење кри-
вичних санкција, а која би по-
нудила функционална решења
оперативних проблема који сада
постоје.

На крају састанка је наглаше-
но да лица која су лишена сло-
боде свакако представљају болне
и гнојне ране на нашем телу, и
њихово обмотавање завојима без
терапије и лечења, њих не укла-
ња, само их склања од нашег
погледа. Црква остаје место и
простор јединственог препорода
човека и његове поновне изград-
ње на начин који је немогућ из-
ван Цркве. На овај начин Црква
доприноси препороду друштва у
ширем контексту. ❖

У Бугарској су дошли до закључка да свештеницима треба посеб-
на обука у прилагођавању њихове парохијске службе да би она
била делотворна у обезбеђивању духовне пастирске бриге за за-
творенике. Најбоље је када се обука истовремено одвија заједно
са свештеницима и затворским особљем. Отац Олег Скоморх ме
је обавестио да је недавно предводио двонедељни програм обуке
за свештенство и затворско особље у академији затворске службе
у Рјазану у Русији. Ово посебно значи да у свакој земљи затворски
свештеници морају увек бити затворски свештеници, а не свеште-
ници за затворенике, јер они имају битну улогу у бризи према за-
творском особљу и раду са њима, укључујући и управника, јер је по-
сао затворског особља велики изазов.

Један од главних изазова за управнике затвора у свакој земљи на исто-
тку и западу, северу и југу, је ограничен буџет и то значи да затвори
плаћају само оно што ствара бољитак. Када се да одговор на питање
шта затворски свештеници доприносе, многи свештеници који су
добровољно радили бивају запошљавани и примају плату. Због тога
је објективно сагледавање врло битно.

У Јерменији је једна међународна организација спровела анкету о
искуству затворског живота међу затвореницима. Анкета је показа-
ла да се већина затвореника изјаснила да су затворски свештеници
веома битни. Затворске власти су тада пристале да формално име-
нују свештенике, што је значајна промена од добровољности до за-
послености као члана особља прихваћеног од свих.

Чињеница је да у свим земљама затворски зидови не чувају само
затворенике од бекства, већ и да скривају проблем пенологије* од
заједнице. Публицитет је стога кључан за овај скривени свет, и радо-
вао сам се када сам видео чланак о затворима у Србији на сајту Па-
тријаршије. Дobar публицитет може изазвати промену у погледима
људи и био сам веома импресиониран када сам читао о трећој годишњој конференцији под називом „Теологија у јавној сфери“. Једна
тема је била „Учешће Цркве у раду са затвореницима – могућност или
обавеза“ уз учешће професора др Предрага Драгутиновића, Архие-
пископа Јована, Милоша Јанковића и оца Глигорија Марковића. Та-
кве дебате су веома драгоцене у помагању да се омогући и доприне-
се националној и локалној дискусији о сврси затвора.

Од других земаља има пуно тога да се научи и ја сам научио много,
јер ниједна нема све одговоре. У многим земљама током протеклих
двадесет година значајан допринос развоју дат је од стране добро-
вољаца затворских свештеника у многим областима као што су му-
зика, богослужење, образовне радионице и пастирска брига. На-
равно, све то треба да буде контролисано и надгледано, али то чини
велику ствар за живот затвора и ствара велику разлику у перцепцији
јавности.

Као пример навешћу Мађарску где је тренутно 300 добровољаца
укључено у рад затворског свештенства, а у другим земљама их има
и више. У многим земљама добровољци помажу мушкарцима и же-
нама када буду ослобођени из затвора, што је огроман изазов који
би требао да буде предмет неког другог скупа.

Завршићу коментаром часног Габора Росика, лутеранског свештени-
ка и бившег члана Мађарског парламента у чијој земљи постоји 30
затвора. Сада код њих има 35 затворских свештеника од којих је ве-
ћина у сталном радном односу. Он је написао: „У почетку затворско
особље и администрација нису могли да замисле рад или чак прису-
ство свештеника у затвору, а сад не могу да замисле затвор без њих.“
Дивно је видети како се развија затворско свештенство у земљама
које су имале комунистичку владавину и где оно није било дозво-
љено. Благослов је био видети како се нове цркве подижу и како се
оснивају заједнице верних који траже милост Божију и пуштају да та
милост мења њихове животе. Молим се за то да се садашњи развој
затворског свештенства овде у Србији настави и да расте и цвета, и
завршићу речима вашег Патријарха који је изрекао у његовој скоро-
шњој проповеди у Лондону: „Нека нас Господ наш Исус Христос, Син
Божији, молитвама Пречисте своје Матере и светих и богоносних
отаца и свих светих помилује! Амин.“

Разговор са др Влајком Пановићем, клиничким психологом

Покемони међу нама

Разговарала Славица Лазић

Деца проводе по неколико сати фиксирана испред екрана јурећи покемоне. Они занемарују оброке, дневне обавезе, чак и физички изглед и хигијену, а да не говоримо о напуштању школе или о поремећеном односу са родитељима. „Pokemon go“ намерно форсира немир. Свако „пуцање“ у тим играма у нама провоцира узбуђење, а то узбуђење подстиче лучење хормона стреса. Временом ти млади људи престају да се друже са успешним вршњацима. Губе самопоуздање и самопоштовање, и из тога неретко пут води на психијатрију.

Јапански цртани јунаци игрице „Pokemon go“ који су очарали свет, преплавили су и улице Србије, а помама за њима није ништа мања у Београду или било ком светском граду. Шта је, заправо, игра покемон-цепна чудовишта и у чему је тајна њихове допадљивости свим узрастима, који на реалним локацијама траже виртуелне цртане јунаке? Медијима су биле занимљиве опасне стране овог глобалног феномена, јер је наизглед безазлено, маштовито и безбедно јурење симпатичних јунака по улицама изазвало и критичне ситуације, па су забележени и догађаји: „дете излетело на улицу док је јурило покемона“, „ударио у дрво ловeћи покемона“, „опљачкали га лопови док је лоцирао покемона“. За ову игрицу потребно је само ГПС мапирање и камера на мобилном телефону и таблети, и апсолутна концентрација. Потпуна посвеће-

ност екрану на коме цртани јунак муњевито бежи док га ви, зарад награде, јурите. Звучи једноставно и личи на модернизоване игре жмурке, неких ранијих генерација. Ипак, због чега ова победа виртуелног живота над реалним изазива забринутост? Разговарамо са клиничким психологом у пензији Влајком Пановићем, који је радни век провео на ВМА.

Због чега су се родитељи и стручна јавност узнемирили? У времену у коме смо скоро па анестезирани великим проблемима, једна игрица извела је све генерације на улицу у живахном трагању за малим жутим створењима.

– Савремени човек воли да се забавља, али нема свест о томе колико му то заокупља живот. Он је увучен у једну ђаволску игру сталне забаве. Губи мир, тежи сталном узбуђењу. А покемони му

нуде непрекидну узнемиреност. Испразност свакодневице ремети имагинарно жуто створење које му непрестано измиче и њему се нешто динамично дешава. Човек не развија заједништво са другим људима, већ живи нереални живот који га узбуђује. Живот данашњег младог човека је досадан, он се налази у егзистенцијалном вакуму, будућност му је неизвесна, уплашен је од сиромаштва, бомбардован контрадикторним информацијама и све то изазива слућеност. Троши своју виталну, животну енергију на глупости и није спреман са развија здрав однос с другим људима, са Богом, са заједницом. Остаје на нивоу себичног, на нивоу нагонског, на нивоу *homo ludens*, или човека који се забавља. Не који се игра, него који се забавља.

Има мишљења да ће покемони као феномен играња, наравно,

нестати, али да су отворили неслућене могућности проширене стварности која ће бити применљива у свету науке и уметности, у разним областима живота. Да ли је то будућност опсесивног јурења за покемонима на улицама?

– Никада у својој историји човек није живео брже захваљујући развоју технологије. Људска чула су на тај начин продужена до неслућених размера, а самим тим порастао је и доживљај моћи код човека и развијена је илузија свеприсутности у тренутку догађања, јер путем клика обичете свет у тренутку. Тако човек постаје роб информација путем чула и живи живот само са екрана. То је идеја оних који креирају игрице – да нам се свиде и да нам обузму чула, да нас узбуде и вежу за себе и на тај начин обузму ум. Тада човек не може да направи добру селекцију, нити да укључи физичку перцепцију, а поготово не може да направи приоритете и постаје зависник и роб од забаве. Ми данас живимо време Хакслијевог предвиђања, да ће човек бити завистан од сталне забаве. Човек је концентрисан уз екран телевизора, телефона или таблета, и развија илузију моћи. Има утисак свемоћи, јер кликом организује нешто што је неко други направио у софтверској креацији. Многи родитељи вапе да им се помогне, јер су им деца заробљена.

Зашто је настала игрица покемони? Прочитаћете да су центри светске моћи направили мапу целе планете у којој су снимљене и најмање улице. Али, нису могли да улазе у дворишта, у долове, цркве, обданишта, банке и фабрике и неко се досетио да направи игру у којој јурећи покемона, укључујете своју камеру и локацију и буквално вршите директни пренос свега. Ви добијате неку награду, а они добијају бесплатне податке и имаће целу планету у компјутеру. И ваш дом. Путем слика које качите на Фејсбук мрежи и лајкова,

виде ваша интересовања, емотивно стање, социјалну интеракцију и преко социјалних мрежа добијају психолошке профиле људи. То је циљ ове игрице.

За разлику од осталих видео игрица, покемони су младе људе, а и старије, одвојили од удобности фотеље, извели су их у парк, у отворене просторе. Ипак је то позитиван помак?

– Они су и даље отуђени, јер не престано гледају у екран мобилног телефона и корачају ка симулацији реалног живота. Потпуно одсуство комуникације са осталим људима. Имају халуциногене слике – у окружење у коме се налазе додају се додатни елементи чиме се потпуно губи осећај за стварност, и креће хајка за покемонима по виртуелним упутствима са мобилне апликације! Не гледајући реалне околности, деца истрчавају на пут у јурњави за омиљеним жутим пријатељем из цртаног! Нису опрезни јер им пажњу одвлачи покемон који се непредвидиво креће, а њихова концентрација је везана само за фасцинацију како га се домоћи! Угрожени су животи младих и деце јер „живе“ у виртуелној реалности. Играч никада не зна где ће се појавити противнички војник, хеликоптер, мина, стрелац и стога је он фиксиран испред екрана на неколико сати.

Колико је виртуелни свет сурогат за реалност?

– Родитељи су забринути јер виде промену на својој деци. У реалном свету свест човека, када се нађе у некој стресној ситуацији, процени да је ситуација ризична и ми мобилишемо те хормоне стреса, они уђу у крв, шире плућа, мозак, мишиће и припремају организам да се бори. Када опасна ситуација прође, ниво тих хормона враћа се на нормалу. У игрици покемона дешава се супротно. Човек себе, кроз ту илузију задовољства или моћи, добровољно држи у стању више-

Бог је човека створио за радост, али цивилизација је учинила заокрет па је човека окренула ка сурогатима задовољства који га узбуђују. Имате илузију моћи, свемоћи и надмоћи. Постоје игре у којима дете развија фантазију Бога, добија задатак да ремоделира планету и прекраја историју.

сатног континуираног стреса. Као последица јавља се исцрпљеност. Наши ресурси за адаптацију нису неисцрпни. Када немамо обнављање тих хормона, дете у првом интервалу губи свежину, губи моћ да реагује адекватно и благовремено. Дете, које проводи сате уз покемоне, потроши своје ресурсе после неког времена, обавезно мења ритам дан за ноћ, што додатно повећава трошење енергије. Временом тоне у депресију. Зависност од видео игара, као и од спортске кладионице, се најчешће лече поред психотерапије и фармакотерапијом, антидепресивима.

Да ли тврдите да је покемон штетан за младе?

– У реалном животу активна пажња је укључена, али с времена на време се искључите и укључите пасивну пажњу да бисте контролисали простор. То је природно. Помаже нам да не будемо превише фокусирани и да нас не згази трамвај, рецимо. У видео играма, због одсуства временских лимита, стално су присутна изненађења и дете је принуђено да држи широм отворене очи на екрану да би могао да исконтролише сву ту неизвесност која га

вребла. Од хеликоптера који излази иза брда, стрелца, тенка нема времена да укључује пасивну пажњу. Дете троши своју менталну енергију и постаје функционално неефикасно, успорено и раздражљиво, апетит му је поремећен, снижен праг толеранције на фрустрације, бурно реагује често и без икаквог повода. После седам сати видео игре, детету треба 40% више времена да би запамтио лекцију за школу. То говори о потрошеној енергији. Таква деца имају повећану потребу за слаткишима, газираним напцима, кафом, енергетским пићем, алкохолом и на тај начин вештачки себе стимулишу. Све су мање мотивисани за школу, не читају књиге и губе социјалне контакте са вршњацима. Зашто не вратимо достојанство дану и сну? Јер, човек је биће које се троши дању а обнавља ноћу.

Какви су примери из ваше праксе?

– Дошао је на терапију код мене момак од 17 година, који је био завистан од кладионице и видео игара. Питао сам га – када је прочитао последњу књигу. „У суботу“, одговорио је. Питам га шта је читао, а он каже „Моцартове листе“, тикете у кладионици?! Да није жалосно, било би смешно. Он сутра неће моћи да развија здрав однос у браку, у заједници, јер је научен да иде пречицом, узбуђењем, лако зарадом, брзим животом. Оно што одликује те генерације је површност, одсуство посвећености и заједништва. У данашњој породици ретко ко с ким разговара, свако седи у својој соби уз екран и тамо изграђује свој свет. Та драма се одвија у многим домовима – син игра видео игре, ћерка четује на некој социјалној мрежи, мајка гледа ТВ серију а отац фудбал. Поштовање чува љубав, а ти односи данас су без поштовања,

Данас деца изађу на интернет и са пар кликова од Харија Потера отвара им се милион линкова сатанизма, езотерије, окултног. Они су радознали јер су понуде завођиве. Родитељи треба да воде своју децу до пунолетства са идејом да заједно трагају за смислом, за Богом кроз блискост, емпатију и солидарност. Вера нам помаже да разликујемо добро од зла. Живимо у времену релативизације добра, које полако прелази у сопствену негацију.

без поверења и без разумевања. Српска породица није никада била угрожена.

Колико упутити младе да употребљавају модерну технологију на корист?

– Родитељи треба да их упуте како би технологију доживели као Божији дар. Не можемо да порекнемо корисност интернета. Једним кликом добијамо хиљаде информација. И школа треба да их мотивише да користе сајтове које су направили вредни наставници и професори. Данашње време карактерише масовна слуђеност, збуњеност и летаргија људи који тешко живе. Зато је неопходно да се вратимо вери и традиционалним вредностима, да читамо књиге, да се вратимо породичном разговору уз заједнички недељни ручак, да вратимо достојанство редовног сна. Црква мисионарењем може много да помогне. Сматрам да нам свима недостаје посвећености и мисионарења. Сваки млад човек има потребу за смислом, то је исконска потреба. Морамо да се вратимо васпитавању њихове личности по лику Божијем. ■■

Претходна анализа Николајевих основних ставова о философији, науци и теологији, и њиховим међусобним односима, показала је да је он био веома критичан према космоцентричним и антропоцентричним философијама, али и да није био ништа мање критичан према западној теологији. То није уобичајена апологетска критика оног времена, критика ради критике или због површних ефеката, већ озбиљна богословска процена самих принципа на којима науке и философија почивају. У време неограничене вере у моћ разума он, попут Канта, доводи у питање сам разум и људско знање. Но, иако су им питања иста, одговори су различити. Кант одлази у агностицизам, јер мисли да је разум по самој својој природи ограничен и апсолутно немоћан да схвати истину – ствар по себи је несазнатљива – што у крајњим конвенцама само сазнање чини немогућим. Надовезујући се на православно Предање, Николај, иако критикује разум у његовој природној датости, у ствари га афирмише. У Богочовеку Христу све сазнајне моћи, и цео човек, из основа се мењају. Природни људски ум добија својства Божанског ума и невиђену моћ. И то је управо оно што Николај хоће да нагласи.

Теоријској и спекулативној философији, која је одвојена од живота, он супротставља другу философију, изразито егзистенцијалистичку и персоналистичку. Свакако, ти појмови су схваћени у библијској традицији. У тој философији понекад се виде трагови Бергсона, Кјеркегора, Јасперса, Његоша, Достојевског и Толстоја. Као подстицај му служе древна индијска мисао, експресионизам и мистицизам Димитрија Митриновића.

Философија се прво мора живети, па онда саопштавати. За разлику од западноевропске метафизике субјективизма, ово је основна карактеристика његове философије. Онтологија, етика и гносеологија су ту органски повезане. „Философија се мора прво живети па онда проповедати. Иначе је ваша философија на језику истина, а у срцу лаж“ (Речи о Свечовеку, 745). Истинита и права философија захтева велику припрему, која се не састоји само у марљивом и дуготрај-

– Од Свечовека до Богочовека –
Живот и рад Епископа Николаја

– 20. део –

Непорочна философија

Радован Бићовић

ном образовању и вежбању ума, већ првенствено у аскетском подвигу. Подвижништво је неопходна претпоставка философије, а, зашто не рећи, и теологије. Тај подвиг се на првом месту састоји у *постију*, *бдењу* и *молићви* (Исто, 745). Постом се даје предност духу над материјом. Он човека спречава да обоготвори материју и прогласи је за једину реалност, али се исто тако постом ум усмерава ка гледању оних реалности које се налазе иза ње. Непрестаним бдењем и созерцањем над собом и чудесном тајном живота, дух се уздиже на „велику висину“ (Исто, 745). Молитвом се, посебно умном, „отварају седмобратне двери невидљивих и неслућених светова“ (Исто, 745).

Николај је добро знао да је одређени аскетизам својствен индијским мудрацима, Сократу, стоицима, Спинози и другима. Сви су они настојали да живе у складу са својом философијом, или да философирају у складу са својим животом. Али тај и такав подвиг за њега није идеал, већ је то подвиг како се он схватао у монашкој и светоотачкој традицији православног Истока, где подвиг без благодати Божије не значи много. Философирању мора

да претходи очишћење, то јест човек од себе мора бити окренут Богу који очишћује и просвећује. Људска природа, таква каква јесте, ма колико се природним начином усавршавала, није у стању да учини без Бога неки судбоноснији корак напред. Без Богочовека Христа она не може да искорачи и превазиђе себе и своје сопствене границе. Знање које произлази из таквог стања – огреховљеног – увек је крње и псеудознање. Увек је реч о полуистинама и неистинама. Истина се открива преображеном, очишћеном, охристољеном и непорочном уму. „Истина се открива само непорочним“ (Исто, 744), без двоумљења тврди Николај.

Ова мисао заслужује посебну пажњу јер одређује сам карактер философије. Прво, Истина је нешто објективно, а не субјективно, као што се на Западу углавном сматрало. Друго, Истина је *неко ко се открива*. Она се сама открива, и то непорочнима, то јест онима који је усвајају, примају и заједничаре с Њом. Грех је та непрозирна завеса која стоји између човека и Истине, и онемогућује да је човек види. Овим, уствари, Николај критикује основну претпоставку западноевропске философије, а то је да је истина *нешто*,

неодређено биће, и да човек до ње долази сопственим истраживањем и логичким закључивањем. Укратко, за Николаја је Истина Личност, живо Биће (Божанска Тројица), која се открива и даје онима који је примају. Она постоји објективно и независно од тога да ли је човек прихватила. За философију, схваћену у нововековном смислу те речи, истина је неиздиференцирано нешто, до чега се долази субјективним мишљењем. Ваља истаћи да и у историји философије постоје тзв. објективне истине које егзистирају независно од човека. Међутим, оно што Николај говори разликује се и од тих објективистичких теорија истине. Док су по тим схватањима истине неодређене и безличне, код њега је Истина конкретно лично биће. Истина није идеја, теорија, апстракција, није у стварима и предметима. Истина је „живо Биће“, „Господ Живи“ (*Истина*, СД XI, 389). Он је сва Истина у васиони и иза васионе, и нема истине ван Њега (*Православље*, СД IX, 262). Пут ка Истини је сама Истина, и врлина и резултат Истине је опет врлина (Добро) (Исто, 262). Као што се кроз прљаве наочаре не види ни светлост сунца, а камоли светлост Бога, тако се кроз острашћени ум и

срце не види ни сенка Истине, а камоли сама Истина (Исто, 262). Истина је ко, а не *ишја* (*Пилајшово њишање*, СД XIII, 121). Истина је Личност, а не ствар (Исто, 121).

Оваквим ставом Николај критикује и оспорава и класични философски објективизам и субјективизам. Укида онтолошки јаз између субјекта и објекта. Нити је Истина само објективна, нити је само субјективна. Она је субјективно-објективна. С једне стране, Света Троица се открива, с друге, човек је тај који прима и саопштава то откривење (Истину) (О Светом Откровењу и његовом разумевању у Православној Цркви, на шта се и Владика Николај ослања, значајне чланке су писали: Г. Флоровский, „Богословские открывки“, *Пути* (1931) 31, 3–30; „Откровење, философија и теологија“, *Православна мисао*, (1975) 22, 45–55; Јован Романидис, „Откровење, Свето Предање, Свето Писмо и непогрешивост“, *Теолошки погледи* (1976) 4, 221–247; Сергије Н. Булгаков, „Разговор између Бога и човека“ (у поднаслову „Шта је Откровење“), *Православна мисао* (1967) 1–2, 47–48; В. Лосский, „Предание и предания“, *Журнал Московской Патриархии* (1970) 4, 61–76 (преведено на српски језик: *Богословље* (1988) 1–2, 81–99). По својој природи и карактеру, непорочна философија није ни идеалистичка, ни материјалистичка, ни субјективистичка, ни објективистичка, већ је по преимућству богочовечански реализам, а људско знање никад завршени богочовечански процес. Отуда хришћанство није било против знања, како се често мисли и говори. Напротив, оно негира једну врсту знања (природно), а разоткрива и даје претпоставке за право сазнање. Чини га могућим и трајним процесом. Историја философије недвосмислено сведочи да једна теорија смењује другу, чиме сама философија постаје релативна. Тај релативизам је, пак, стран хришћанској мисли. Хришћанство је учинило могућим сазнајни и научни напредак. Оно је разорило предхришћанску идеју и концепцију „вечног рађања истога“. Модерна идеја „прогреса“ у суштини није ништа друго до једна секуларизована хришћанска истина.

Нововековна философија је изгубила свест о греху, што је узрок све њене трагедије, и то је Николај непогрешиво осетио и наслутио. Зато стално и истиче да без самопознања греха и очишћења од њега, нема праве философије, што не значи да се он надовезује на поједине моралистичке философије Запада.

Постојање греха у сваком човеку је факат и несумњива чињеница од које полази. А грех опет изазива у самом човеку хаос, метеж, чак и нелогичност. „Пороци ваши изгоне сву логичност из вас“ (*Речи о Свечовику*, 746), узвикује Владика Николај. Философија која извире из порока (огреховљеног ума) је псеудофилософија. Она је нелогична, и представља оправдање зла или његову нову пројаву. У крајњем збиру, она само до апсурда рационализује постојеће. „Философија порочна, што извире из порока и учвршћује порок, није философија но крик порока у самооправдању“ (Исто, 746). Неосећање за грех, из чега опет произлази самооправдање зла, најтеже је стање људског духа и узрок свих несрећа и катастрофа. Самозаборав сопствене кривице и греха условљава сатанизовање другог. Из те свести су настали инквизиција, насиља и геноциди над многим недужним народима, међу којима су и Срби. У прилог чињеници да философија некад одиста служи оправдању зла, Николај је могао да наведе много примера из историје. Готово да су се сви злочини правдали философским и психолошким аргументима. Стаљин је своја зверства, рецимо, правдао „историјском нужношћу“. Дода ли се томе да су поједини философи (философије) Истину претварали у лаж, и лаж у Истину, врлину у зло, а зло у врлину (Ниче), зар то није било обликовање свести за насиље и зло?

Када човек стоји изнад Бога, или када пркоси Богу, тада није у стању да прекорачи своју природу, и све што чини, чини да би оправдао ту своју природу. У крајњем, да би оправдао смрт. Николај се с тим не мири. Он има другу, непорочну философију, која је у крајњим консеквенцама компатибилна с теологијом. Та фи-

лософија не произлази из аутономног ума, већ из богочовечанског. То није знање о нечему, или о некоме, већ првенствено општење с Богом. Ако је порочна философија само теорија, непорочна је обједињена теорија и пракса. Знање и бивствовање једно су исто. Усвајање и прихватање порочне философије има за последицу надмоћ смрти над животом, а усвајање непорочне – надмоћ живота над смрћу (*Мисли о добру и злу*, 506).

Николајев појам непорочне философије у потпуности је идентичан појму тзв. унутрашње, пневматичке, есотеричне философије коју срећемо код великих подвижника и Отаца Цркве. Та философија подразумева хришћанско учење као живо предање, доживљај стварности, духовно подвижништво, љубав према Богу (О томе опширније: Константин Каварнос, *Византијска мисао и уметност*, Београд 1978, 5). Исто тако, појам порочне философије одговара светотачком појму спољне, „ванкућне“, световне, есотеричне философије. Појам непорочне философије има значење „философије по Христу“ код Апостола Павла, „Божанске философије“ код Јустина Философа, „небеске“, „свештене философије“ или „философије одозго“ Светог Јована Златоуста (Упореди: исто, 7). Философију схваћену као духовни подвиг, вежбу и „бдење“, налазимо код Светог Григорија Богослова и Светог Јована Лествичника.

Николајева размишљања о философији веома су блиска схватањима Светог Јована Дамаскина. Права философија се код Николаја огледа у познању живог Бога. Дамаскин за њу каже да је она „познање бића као таквог“ (*φιλοσοφία ἐστὶ γνῶσις τῶν ὄντων*) (Исто, 7). Овде није реч о неодређеном и безличном бићу (*εἶναι*; lat. *esse*), него о конкретном (τό ὄν). Непорочна философија је знање и о Богу и о човеку, код Дамаскина је она исто „знање Божанских и човечанских ствари, то јест видљивог и невидљивог“ (Исто, 51). За првог је философија подвиг, за другог „уподобљавање Богу“ (Исто, 51) и „добродетел“ (Исто, 52). Права философија јесте „познање Божанског Бића, лажна пак познање све-

га осталог“ (Исто, 49), што важи за непорочну и порочну философију. И за једног и за другог философија је превазилажење смрти (Упореди: исто, 51) и љубав према мудрости, а Бог је једина мудрост и извор сваке мудрости (Упореди: исто, 51).

Световна философија, у најбољем случају, има смисла ако служи као пропедевтика духовној, која је животна и практична. Духовна (непорочна) философија не негира световну, већ је преображава дајући јој нов квалитет. Када се разум ослободи самог себе, то јест своје „буквалности“ и „вратоломности“, тада постаје способан да види оно што му је у природном стању недокучиво. У облагоданеном и обестрашћеном уму Истина се открива и узводи га до неслућених висина, одакле се види Божанска реалност. Нови човек види и нови свет.

Непорочна философија је, као „шифра“ Вечног Живота, у потпуности несаопштивна и непреводљива на било који језик, систем појмова и мисли. Она је неухватљива и немерљива јер обухвата сам живот у свој његовој комплексности. „Људски језик не може ни из далека да изрази сав живот. Живот се излива преко свих дефиниција живота као што би се океан, смештен у уске обале речне, изливао преко речних обала“ (Мисли о добру и злу, 760).

Философске спекулације о Богу, интелектуална знања о Њему, ако то истовремено није и живот у Богу и по Богу, за човека не значе ништа (О интелектуалистичким и философским приступима Богу и карактеристикама те философије види следеће радове: Vilim Keilbach, *Problem Boga u filozofiji*, Zagreb 1944; Ante Kusić, *Filozofski pristupi Bogu*, Split 1980; F. C. Copleston, *Religion and Philosophy*, New York 1974; Георгије Флоровски, „Религиозно искуство и философско исповедање“, *Хришћански живот* (1924) 3, и часопис *Theoria* (1981) 2–3, који је сав посвећен овој проблематици). Будући у то дубоко убеђен, Николај је могао, попут Достојевског, да каже: „Да ми се понуде сви системи философски с једне стране, а с друге стране Исус Христос, ја бих изабрао Исуса Христа. Зашто? Зато што су сви системи философски ужи од света, а Исус Христос је

пространији од света“ (Мисли о добру и злу, 761). Изабрао би Христа јер му је Он Пут, Истина и Живот.

Овај осврт на основне ставове о философији на крају намеће питање да ли је Владика Николај философ или није. Да ли је његова мисао релевантна за философско мишљење или није? Одговор на ово питање је изузетно важан због тога што постоје мишљења да је он наш најзначајнији философ (Готово сви који су се освртали на мисао Владике Николаја хвалили су га као великог философа, не упуштајући се у детаљније образлагање те тврдње. Ово су чинили они који су му били наклоњени. Наводимо само неколико мишљења. Димитрије Надановић сматра да је он „наш највећи философ“ (*Три великана*, 123, 192). Професор Миломир Станишић, пак, мисли да је „Николај у философији исто што и Хајзенберг у атомистици“ (*Николај*, Вест Лафајет, Индијана, САД 1977, 91) или да је он „највећи философ нашег времена“ (исто, 95). Сличних мишљења има много, чак и код оних који му нису били много наклоњени. Ни они му нису оспоравали философски значај. Тако Степан Цимерман каже: „Углавном његов дух је аперцептивно-интуитиван а није рационално-дискурзиван, значи није критичан“ („Неколико речи о Николају Велимировићу“, *Хришћански живот* (1922) 11–12, 612). Књижевни критичар Милан Богдановић је изрекао доста критика на његов рачун, посебно што се тиче језика, али је допуштао да код њега, поред поезије и теологије, има и философије (упореди: *Сћари и нови*, 57)).

Одговор на ово питање првенствено зависи од тога шта ћемо подразумевати под философијом. Ако под философијом подразумевамо дискурзивно мишљење, аутономно подручје људског знања конзистентно изведено властитим методама, онда он у том смислу није философ. Немогуће га је, рецимо, упоређивати са Декартом, Кантом, Хегелом или Браном Петронијевићем јер он на сасвим другачији начин мисли. Ако, пак, философију схватимо у њеном изворном значењу, као љубав према мудрости, онда се он мора назвати философом. Ако се може рећи за Оригена, Августина, Паскала, Кјеркегора, Његоша,

Берђајева да су философи, онда то важи и за Николаја, јер им је он по много чему сличан. Ако су Ничеова идеја натчовека и идеја Достојевског о Свечовеку релевантне за философску дискусију, онда је Николај изузетан философ, јер је управо он идеју Свечовека развио до крајњих граница, стварајући посебан религиозно-философски систем.

Постоји мишљење да су некад за философију много важнија питања него одговори. Ако је то тачно, онда је Николај покренуо многа питања релевантна за философско мишљење. То су питања из онтологије, космологије, антропологије, философије историје и језика, гносеологије и философије културе.

Егзистенцијализам је сигурно једна од најпопуларнијих философија XX века. И Николај сигурно може да се уврсти у њене представнике. Егзистенцијалистичке категорије – патња, страх, стрепња, апсурд, вера, нада, слобода, смисао, љубав – присутне су и код њега, с тим што добијају нова значења и садржај. Западни егзистенцијализам је настао на традицији метафизике протестантизма, а Николајев на традицији православне христологије.

Можда је оправдано поставити питање није ли он хришћански философ. Уколико се под појмом *хришћанска философија* подразумева она философија која је компатибилна са теологијом, онда он јесте хришћански философ, философ Духа Светог (Ф. Коплстон, један од најбољих католичких историчара философије, сматра да је израз *хришћанска философија* нелегитиман, као што би то био и израз *хришћанска математика* (упореди: Ф. Коплстон, *Историја философије II*, 541–542)). Код њега је заиста немогуће увек повући линију која раздваја оно што је философско од оног што је богословско. Тим пре што се сва његова мисао заснива на библијској и светоотачкој традицији. Уколико се уобичајене школске поделе примене на Николаја, прети опасност да се он исувише поједностави и једнострано прикаже. Његова мисао не трпи шаблоне и вештачке калупе.

– наставиће се –

Фото: Тамара Раковић

Срби и религијски интервенционизам на МГИМО универзитету у Москви

др Александар Раковић

Московски државни институт међународних односа Министарства иностраних послова Русије – МГИМО универзитет ме је позвао да 27. октобра 2016. одржим предавање које би се тицало верских питања у српским земљама, на постјугословенском простору и Балканском полуострву. Определио сам се да наслов предавања буде истоветан темама које сам истражио, утврдио, закључио и објавио у мојој књизи *Срби и религијски интервенционизам 1991–2015: Политички аспекти верских изазова српској држави и цркви после распада Југославије* (Београд: Хришћански културни центар 2015, 368 страна, ISBN 978–86–85273–31–5).

У складу с тако одабраним насловом, домаћин предавања био је Балкански клуб МГИМО универзитета. Студенти који су присуствовали мом предавању у Москви, нису били само студенти дипломатије МГИМО универзитета, већ их је било и с других московских универзитета. Такође је углавном реч о студентима

дипломатије. Отприлике трећину присутних у амфитеатру су чинили студенти с простора бивше Југославије, највише из Републике Србије, Републике Српске и Црне Горе. Било је и грчких студената. Бар половину присутних су чинили студенти из Руске Федерације, а било их је и из Украјине. Неколико присутних студената су на МГИМО универзитету студирали у оквиру размене између америчких универзитета и МГИМО универзитета.

Будући да не говорим руски језик, да се њиме оскудно служим, на почетку предавања сам се извинио студентима што ћу предавање одржати на енглеском језику. На МГИМО универзитету постоје програми који се слушају само на енглеском језику те с тим у вези то није био проблем. Мој став је, међутим, да је споразумевање између Срба и Руса на енглеском језику неприродно и да га треба избегавати. У најобичнијој комуникацији боље је служити се српским и руским јер између наших језика, уколико се говори спорије и разговетније,

постоји елементарно разумевање. Нажалост, у дипломатској, академској и стручној комуникацији такво разумевање није довољно па је у тим случајевима потребно користити енглески језик. Те ситуације треба сматрати изнуђеним. Стога је нужно храбрити наше стручњаке да у већој мери уче руски језик, а руске стручњаке да у већој мери уче српски језик.

Ово посебно напомињем због тога што сам се лично уверио да чак и у неким академским приликама, када је реч о српско-руској комуникацији, употреба енглеског језика у Москви није дозвољена. Наиме, када сам 10. марта 2016. на Руском институту за стратегијска истраживања (РИСИ) презентовао реферат о тамновању и прогону Архиепископа Јована Вранишковског у Републици Македонији, РИСИ се определио да се моје излагање консекутивно преводи са српског на руски. На истоветан начин је превођен и реферат свештеника Миајла Бацковића који је говорио и прогону право-

славних хришћана у Црној Гори и на Косову и Метохији. С друге стране, учесницима исте конференције „Прогон хришћана у савременом свету: геополитички аспект“, који су били са Запада или арапског света, дозвољено је да говоре на енглеском језику.

Вратимо се сада предавању на МГИМО универзитету (27. октобар 2016). Предавање „Срби и религијски интервенционизам 1991–2015: Политички аспекти верских изазова српској држави и цркви после распада Југославије“ структурисао сам истоветно као и књигу. Дакле, по поглављима: 1. „Обнова Хрватске православне цркве“: од идеје до реализације (1991–2015), 2. „Црногорска православна црква“: камен у мозаику расрбљавања Црне Горе (1991–2015), 3. Римокатоличка црква о преуређењу Босне и Херцеговине: покушај да се сруши Република Српска (2005), 4. Међумуслиманска верска подела у Републици Србији и турска арбитража у корист Исламске заједнице Босне и Херцеговине (1993–2015), 5. Великоалбански трагови код санџачких муслимана (2005–2015), 6. Албанско „откривање римокатоличких корена“ и претензије на српску баштину на Косову и Метохији (1995–2015), 7. Македонски црквени раскол у постјугословенском времену (1991–2015), 8. Бугарска расколничка јерархија у југоисточној Србији и Црној Гори и етничко

комешање (1997–2015), 9. Неканонско деловање Румунске православне цркве у североисточној Србији (2001–2015).

Питања студената су, наравно, најзанимљивији део. Студенти су увек најбоља публика, а њихова питања су се кретала у овом оквиру: „какви ће бити потези црногорског режима против Српске Православне Цркве“, „какве мере Република Србија предузима да би заштитила српске светиње на Косову и Метохији“, „да ли ће се смирити црквени спор у Републици Македонији“, „какве деловање се очекује од албанских сепаратиста у Републици Македонији“, „какви могу бити аспекти православно-муслиманске сарадње у Руској Федерацији“, „које су последице руске верске политике на највишем нивоу кроз сусрет Патријарха Руског с папом и посету председника Русије Светој Гори“, „да ли је западна цивилизација супериорнија у односу на православну цивилизацију“?

Студенте је посебно заинтриговало то што сам током дискусије казао да су Срби храбрији од Руса и да би било интересно промишљати да ли би Руси – да их има само седам и по милиона као што има нас Срба – два пута пружили оружани одбрамбени отпор западном империјализму (1991–1995 и 1998–1999) у време када не би имали ниједног савезника, као што ми Срби нисмо имали ниједног савезни-

ка током деведесетих година 20. века. Стога би, закључио сам, наши руски пријатељи требало да имају више разумевања за српске интересе и да притом не траже од нас да пружамо даље отпоре јер је то немогуће. Сваки нови сукоб са Западом довео би наш народ до даљег дробљења и исељавања још више младих из наше земље. Супстанца српског народа је већ веома угрожена и не можемо да срљамо ка демографској катастрофи која би се новим конфликтима сигурно продубила. Стога је ред на нашу браћу Русе да нам несебично и безрезервно помогну, уколико су у могућности, али без захтева да ми Срби треба да подносимо нове жртве, јер смо их већ превише поднели у претходних две и по деценије.

Мој закључак предавања је био као и закључак књиге. Интеграције Републике Србије, Републике Српске, Црне Горе и Републике Македоније помогле би да наш регион стане на чвршће тле и постане стабилнији. У време када се интегрише европски, евроазијски и евроатлантски свет, не би требало да сметају асиметричне међусобне интеграције четири постјугословенске републике. Одговор на једно од питања студената је био и да западна цивилизација није супериорна у односу на православну цивилизацију. Обе цивилизације имају своје врлине, али и своје мане. Утврђивања супериорности су незахвална, па чак и опасна.

Посебно захваљујем амбасадору Републике Србије у Руској Федерацији академику др Славенку Терзићу и његовој супрузи Зорици на указаној пажњи и гостопримству. Такође веома захваљујем професорки МГИМО универзитета др Елени Пономарјевој на позиву да одржим предавање. Захваљујем и члановима Балканског клуба МГИМО универзитета на гостопримству. ■■

Св. Иринеј Лионски, рад иконописца Дражена Врачара (извор: bepkovac.rs)

Правило вере и егзегеза у богословљу Св. Иринеја Лионског

Ћакон доц. др Здравко Јовановић

Правило вере је резиме истинитог апостолског Предања и принцип за уједињујуће разумевање Старог и Новог Завета. Оно указује на недопустивост произвољности у егзегези и на еклисијални контекст чувања апостолског учења.

Један од највећих изазова за живот Цркве у другом веку представљао је гностицизам и гностичко релативизовање апостолског Предања и значаја црквеног тумачења библијских текстова. У контексту своје антигностичке полемике, Св. Иринеј Лионски (око 130–202. по Хр.) је развијао учење о *Правилу вере* као језгровитом изложењу темељних постулата учења Цркве на основу којег је неопходно вредновати веродостојност библијске егзегезе, али и, уопште, богословске мисли изражене у ранохришћан-

ским симболима вере, химнографији и киригми. Појам се са истим значењем сретао касније и код других писаца (Тертулијана, Климента Александријског, Оригена, et al.), а у списима Св. Иринеја је имао своје еквиваленте и у појмовима као што су: *правило истине, древна установа Цркве, сигурни дар истине, први принципи Јеванђеља* и сл.

Као највећу опасност у гностичкој теологији Иринеј је препознао омаловажавање заједничког апостолског наслеђа Цркве и фаворизовање сопстве-

них „знања“ и „откривења“, која су поседовали само поједини „просвећени“ чланови гностичких заједница. Овакав став је истовремено подразумевао и подривање ауторитета епископа и презвитера као чувара аутентичног апостолског наслеђа, и водио је потенцијално ка настајању схизматских групација. У овом контексту пуко позивање на библијске списе више није било довољно, јер су се гностици такође позивали на идентичне (али и на разне друге, своје) текстове. Управо зарад изнала-

жења адекватнијег аргумента за полемику са гностицима, Иринеј је уобличио своје учење о *Правилу вере* као интерпретативној допуни библијских и других богословских текстова.

Апостолско учење и „зла егзегеза“

Садржај појма *Правило исти-не* је на више места образлаган у делу *Против јереси* (нпр. 1. 9. 4; 1. 22. 1; 2. 27. 1; 3. 11. 1; 3. 12. 6; 3. 15. 1; 4. 35. 4); он се односи на основе вере – учење о једном Богу, створитељу света који се стара о свету, који је у Старом Завету даровао Закон и пророке. У Новом Завету овај Бог је Отац који је послао Јединородног Сина да би остварио спасење човека и творевини подарио вечни живот. Бог је себе у потпуности открио и учинио причасним посредством Христа. Када је, пак, реч о процењивању улоге Иринејевог концепта, она се огледа у полемичком и егзегетском потенцијалу. У односу на П. в. могу се просуђивати јеретичке систематизације хришћанског учења, али и препознавати исправни ерменевтички приступи текстовима Светог Писма. У овом смислу, апостолско предање представља саму срж појма *Правило вере* које се у Цркви чува и предаје посредством апостолског прејемства. Иринеј, дакле, има на уму пре свега један корпус ауторитативног и изворног апостолског учења.

Апостолско учење подразумева критеријуме и стандарде нетекстуалног типа, који представља збир различитих извора на основу којих се одмеравају јеретичке спекулације, и на основу којих се аутентични светописамски текстови разликују од текстова који за себе присвајају ауторитет неког од апостола или њихових ученика, а заправо је реч о фалсификатима. Апостолско учење, стога, подразумева егзегетске принципе на основу којих се аутентично

тумачење Светог Писма разликује од онога што Иринеј назива „злом егзегезом“ (*Пр. јер.* 1. *prae*f. 1–2, 3. 6, 8. 1, 9.1–5; 2. *prae*f. 1).

Мноштвеност пројава апостолског учења

Иринеј, међутим, никада експлицитно не поистовећује појам *Правило* ни са једним конкретним текстом у једном апсолутном смислу. Инсистирање на регулативном капацитету појма П. в. ни у ком случају не подразумева да Иринеј није био свестан да хришћанска истина и хришћанско учење поседује *мноштвеност* у својим пројавама. Оно, међутим, што је он сматрао веома значајним је да иза те мноштвености постоји једна јединствена база или суштина из које проиходи плуралитет тумачења. Иринеј је једноставно био уверен да је једна јединствена истина, која је проповедана од стране свих апостола, била на различите начине посредована кроз историју као комбинација усменог и писменог сведочења које сачињава аутентично апостолско Предање. Иринејево уверење да се кроз мноштвеност сведочанстава назире једна апостолска вера утемељено је на вери да је сам Бог Логос коначни извор свих ових манифестација. На исти начин као што четворобразно Јеванђеље (*Пр. јер.* 3. 11. 8.) различитим стилем и композицијом саопштава једну јединствену поруку о Христу, на исти начин и Црква остаје уједињена иако је расејана широм целог света. У овом контексту плуралитета сведочења јединственог апостолског учења, Иринеј је био изразито против подвајања јеванђеоских сведочанстава у смислу да се једно јеванђеље узима као ауторитет по себи, независно од своје органске повезаности са другим јеванђеоским извештајима. Наиме, утемељење сопствене теологије само на једном изолованом јеванђеоском

*За Иринеја,
писано Јеванђеље,
изражено у плура-
литету апостол-
ских сведочанста-
ва, посматра се
неодвојиво од усме-
ног предања*

извештају неизбежно води у јерес (*Пр. јер.* 1. 10. 2.).

За Иринеја, дакле, писано Јеванђеље, изражено у плуралитету апостолских сведочанстава, посматра се неодвојиво од усменог предања, као реалности које се узајамно допуњавају и које су апсолутно комплементарне. Оба ова аспекта једног те истог апостолског учења налазе се једино у Цркви и Иринеј се на ова учења позива и на њих указује позивајући се на *прејемство епископа и презвитера*, који принципијелно омогућавају преношење апостолског учења кроз историју (*Пр. јер.* 3. 4. 1. и 4. 33. 8). У сваком случају, плуралност теолошких наратива у циљу изражавања једне истине Јеванђеља остаје као драгоцену завештање за савремену теолошку мисао.

Егзегетски и апологетски значај

У Иринејево време када саборски ороси и симболи још увек нису били формулисани, *Правила* су била од велике користи за разумевање постојећих текстова, али су истовремено имала велики апологетски потенцијал. Наиме, теологија Цркве је у *Правилима* изражавала утемељење у вери засведоченој Св. Писмом, али не обавезно увек терминолошки сасвим идентичним језиком, што је подразумевало постојање простора за креативно тумачење Предања, за нове изразе и ерми-

невтичке захвате који ће ојачати полемичку противгностичку аргументацију. За разлику од символа вере (као што је нпр. Никео-цариградски), *Правило вере* не подразумева термиолошку непромењивост у процесу артикулације богословља у новим полемичким или дидактичким контекстима. Међутим, термиолошка варијабилност не подразумева какофонију, већ усклађеност, захваљујући утемељењу у непромењеном теолошком садржају. У овом контексту, *Правило* не би требало да функционише као субјективна спекулација о тајнама вере, већ као указатељ на истинито апостолско Предање и на црквене принципе за тумачење Писма. Оно указује на недопустивост произвољности у егзегези (која је била карактеристична за гностике) и на еклисијални контекст, као простор чувања апостолског учења које хришћанин прима у светој тајни крштења (Пр. јер. 1. 9. 4).

Појам *Правило вере* функционише као кохезивни фактор који уводи смисао у, понекад недовољно јасан, збир информација из библијских наратива, водећи ка уједињујућем разумевању Старог и Новог Завета, тј. јединства икономије Божије. *Правило* обезбеђује кохерентност плуралитету библијских наратива, инсистирањем на идентичности Бога Створитеља и Бога Избавитеља (Пр. јер. 3. 11. 5). П. в. не представља изолован, самодовољан, нити надређени ауторитет у односу на Библију. Овај концепт не представља ривалски ентитет, нити пак сурогат који би могао заменити библијске текстове или их учинити излишним. Темелна функција концепта (идентично каснијим симболима и оросима) је првенствено указивање на аутентични хришћански идентитет, сведочењем о адекватној рецепцији и тумачењу домостроја спасења посредством искуства Цркве. ■

– Нека питања из Старог Завета –

Бог почива седмога дана, илустрација из руске штампане Библије са краја 17. века, рад Василија Корена из 1696. г. (извор: Википедија)

Седми дан – Сабат

Проф. др Родољуб Кубаи

„Шест дана ради послове своје, а у седми дан
почини да се одмори во твој и магарац твој,
и да одахне син робиње твоје и дошљак“
(Исл. 23, 12)

Једна од основних заповести које је Бог дао Израилу било је држање Седмог дана – суботе или сабата. Порекло овог празника сеже у далеку прошлост и везано је за месечеве мене (млад месец, прва четврт, пун месец, последња четврт). Један месец, према лунарном календару – сем изузетака – има 28 дана, што дељењем са 4 месечне фазе даје број седам. Тај прастари семитски обичај вре-

меном је код Израилаца добио вишеструк значај, и у доброј мери је чинио разлику између Израила и осталих народа. Субота је била савезни знак између Бога и његовог народа: „А ти кажи синовима Израиловим и реци: али суботе моје чувајте, јер је знак између мене и вас...“ (Исл. 31, 13). Сабат се везивао за Божију стваралачку седмицу: „Јер је за шест дана створио Господ небо и земљу, а у седми

дан почину и одмори се“ (Иzl. 31, 17), а било је и помена то да је Бог ослободио народ из египатског ропства и довео га на починак у Земљу обећану (Пнз. 12, 9; уп. Пс. 95, 11). У периоду пре ропства субота је била свечан и радостан празник – дан посвећен Богу, али истовремено то беше дан одмора: „Шест дана ради, а у седми дан почини и од орања и од жетве почини“ (Иzl. 34, 21). Одмор од тешких радова је била важна ставка у животу древних Израилаца, а сама реч *сабаиш* дословно значи *одмориши, прекинувши са њом*. Тада се човек могао у миру посветити Богу и у разним видовима развити дубљи однос са ближњима. Такав животни ритам уносио је духовни склад и физичко ојачање на појединачном плану, као и морални кодекс на друштвеном. Човек је требао да се одмори и посвети Богу, али то исто да омогући и другима „да одахне син робиње твоје и дошљак“.

У Старом Савезу се говори и о суботњој години, времену када је земља требало да почива: „Шест година засевај земљу своју и сабирај род њезин, а седме године остави је нека почине...“ (Иzl. 23, 10–11). Те године земља се није обрађивала, нити су се убирали плодови, него „остави је нека почине да једу сиромаси народа твојега“. Такође су отпуштани робови и опраштали су се дугови. У вези са суботњом постојала је и јубиларна (опросна) година. То је била свака педесета година (седам пута седам). Тада је требало све да одмара – људи и земља. У тој години вршена је посебна правда Божија: враћана је земља онима којима је била одузета, и отпуштани су дужници и робови (уп. Лев. 25). Иако су суботња и опросна година више теолошки идеал, а не историјска стварност, то не умањује снагу теолошке мисли која ју је изнедрила. Та мисао се заснивала на вери

у Јахвеа, који је народ извео из ропства у Египту и ослободио га ропства. Сва старосавезна предања говоре о значају сабата, што је показатељ у којој мери се развила свест о његовом значају. У основи, празновање суботе имало је дубоку антрополошку и хуману димензију. То је поштовање према животу у свим његовим видовима: „Шест дана ради и свршуј све послове своје. Седми дан је одмор Господу Богу твојему. Немој радити никаквог посла ни ти ни син твој ни кћи твоја ни слуга твој ни слушкиња твоја, ни во твој ни магарац твој, нити које живинче твоје, ни дошљак који је код тебе, да се одмори слуга твој и слушкиња твоја као и ти. И памти да си био роб у земљи Египту“ (Пнз. 5, 13–15а). Из наведених стихова избија једна задивљујућа и дубоко хумана визија живота. Суботњи идеали били су богословско надахнуће старосавезних пророка и свештеника, који су и на тај начин спречавали друштвене неправде. У позном јудаизму често је долазило до извитоперења празновања суботе, што се види и у Христовим речима у којима осуђује фарисејски однос према суботи (Мк. 2, 27; Јн. 5, 17). Значај Христових речи је био да укаже на прави смисао празника. А то је да је седми дан ради човека, а не предмет обожавања по себи.

Наглашавамо, у старосавезном контексту Седми дан је требало да пружи човеку могућност да одахне од послова. Бог је дао суботу човеку, а за то су се борили пророци и богослови (уп. Лев. 26, 34–35). Касније је ту традицију наследила и хришћанска Црква. Међутим, нови економски (профит) и културолошки трендови (*shopping day*) теже да избришу седми дан као дан одмора. То је посебно наглашено у несрећеним друштвима и државама као што је Србија, где се и на тај начин злоупотребљавају права људи. Данас се

У старосавезном контексту Седми дан је требало да пружи човеку могућност да одахне од послова. Бог је дао суботу човеку, а за то су се борили пророци и богослови (уп. Лев. 26, 34–35). Касније је ту традицију наследила и хришћанска Црква.

код нас за Седми дан (недељу) боре тек неки синдикати, што је похвално, али и поражавајуће. Тако се Самостални синдикат трговине Србије залаже да свим запосленима у трговини недеља буде нерадни дан. Овај синдикат тражи да у Закону о раду експлицитно стоји да је недеља нерадни дан. Такође, треба имати на уму чињеницу да у трговини ради око 200.000 људи, од којих је 80 одсто жена. Управо је то поражавајућа чињеница, која има своје погубне последице и на појединачном и породично-друштвеном плану. Стога су овакве иницијативе за сваку похвалу, и у својој основи су – као што је показано – библијске. Човеку је Бог дао Седми дан да се одмори, људи немају право да му га узму. Нажалост, ми у Цркви који проповедамо реч Божију као да смо то заборавили. Чак се нисмо ни прикључили једној таквој иницијативи. Превише смо преокупирани канонима, јурисдикцијама, типцима, затвореним и отвореним дверима... Као да нам се негде изгубио обичан, мали човек којем је Бог даривао Седми дан.

– Из православне ризнице тумачења Светог Писма –

Св. Апостол Павле, средњовековна фреска (извор: agionoros.ru)

Свети апостол Павле као тумач Писма

Проф. др Предраг Драгићковић

Апостол Павле се са јудејским Писмом упознао још као фарисеј. Као Јеврејин из дијаспоре који је свој верски живот практиковао у синагоги, Павле се од најраније младости зближио са грчким преводом јудејског Писма, Септуагинтом (превод Седамдесеторице).

Писмо (урафћ) је технички термин који се у Новом Завету употребљава за јудејске свете списе који ће касније постати интегрални део хришћанске Библије – Стари Завет. Теологија апостола Павла је незамислива без јудејског Писма. Његова теологија, заправо, представља словесну артикулацију личног и црквеног искуства Васкрслог Христа кроз тумачење јудејског Писма. Без Писама, која су сведочица и скривала тајну објављену у личности Исуса Христа, уопште не би била мо-

гућа хришћанска теологија, уопште не би било могуће *говори́ти* о тајни Оваплоћења и Васкрсења Христовог. Један поглед на посланице апостола Павла показује у којој мери је христолошки адекватно читање јудејског Писма било од суштинског значаја за његову проповед и теолошку мисао. Може се рећи да је теологија апостола Павла заснована на читању и тумачењу Писма кроз призму личности Господа Исуса Христа.

Апостол Павле се са јудејским Писмом упознао још као фари-

сеј. Као Јеврејин из дијаспоре који је свој верски живот практиковао у синагоги, Павле се од најраније младости зближио са грчким преводом јудејског Писма, Септуагинтом (превод Седамдесеторице). У својим посланицама апостол користи само Септуагинту. Он није поседовао Септуагинту као целокупну збирку јудејских списа у форми једне књиге, већ је имао свитке или кодексе на којима су били преписи појединачних јудејских библијских текстова. Сви ти преписи су била начи-

њени од стране Јевреја. У време апостола Павла још увек није постојао „Стари Завет“ као збирка књига, нити хришћански преписи Септуагинте.

Свети Павле извесно није био први хришћанин који је тумачио јудејско Писмо кроз призму личности Исуса Христа. Пре њега су јудејско Писмо тумачили јудеохришћани, као нпр. апостоли и јелинисти, гркофони Јевреји из дијаспоре (уп. Дап. 2, 25–28; 7; 8, 30–31). Није доказано да су пре њега постојале хришћанске тестимоније (збирке одабраних места из Писма на неку тему), али неки наводи, попут Рим. 3, 10–18, могу сугерисати могућност постојања таквих текстова. Заједница у Антиохији, којој је Павле годинама припадао, свакако је развила специфично сагледавање јудејског Писма, у коме је тражила потврду оправданости своје мисије међу незнабошцима. Може се претпоставити да се апостол Павле у својим посланицама као тумач делимично надовезује управо на антиохијску традицију тумачења Писма. У основи је, међутим, апостол био креативан хришћански посредник јудејске библијске поруке коју је пречиштавао и тумачио у новим црквеним ситуацијама.

Апостол Павле цитира библијски текст или на основу текстуалних предлошка који поседује или на основу сећања, пошто је са Писмом одрастао и вероватно га великим делом знао напамет. Он Писмо цитира директно (нпр. Рим. 4, 6–8) или алудира на њега (нпр. 1. Кор. 10, 1). Најчешће цитира пророка Исаију, потом Псалме, Књиге Постања и Поновљених закона. Занимљиво је да историјске књиге, као и пророке Јеремију, Језекиља и Данила практично не користи. Такав селективни приступ Писму био је распрострањен у позном јудаизму. С друге стране, апостол веома слободно цитира

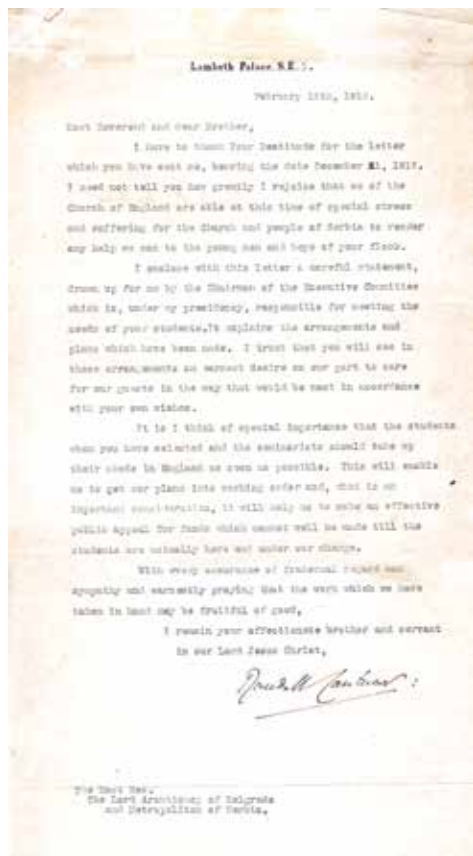
библијске текстове, комбинује их, понешто изоставља, мења и додаје. То је такође била позната пракса у позном јудаизму. Оба момента, селективност и условна произвољност у употреби текста Писма, данас су често на мети критике код савремених библиста. Међутим, треба имати у виду да је апостол Павле тумач свога времена, укоревен у егзегетским праксама позног јудаизма, као и да његово читање Библије, као и свако читање Библије, није било просто неутрално и објективно, већ циљано и навођено. Апостол није био теоретичар тумачења текста. Херменеутика није била тема којом се он засебно бавио. Он је био јудеохришћански проповедник и егзегета који се служио тадашњим методама попут алегорезе (Гал. 4, 21) или типологије (1. Кор. 10, 1). Он је примењивао методу од мањег ка већем (Рим. 5, 9) и изводио аналогije уз помоћ два текста (Рим. 4, 3–8). Познавање и употреба ових општих метода тумачења текстова помагали су му да артикулише своју теолошку мисао и изводи закључке у корист своје поставке која гласи: Личност Исуса Христа је есхатолошко-откривењски догађај кроз који Бог позива све народе у заједницу са њим. Разумевање импликација наведеног догађаја омогућено је кроз Писмо. Сада је моменат у коме треба разумети речи Писма: „Јер говори: у време погодно послушах те, и у дан спасења помогох ти. Ево сад је најпогодније време, ево сад је дан спасења“ (2. Кор. 6, 2). Писмо је написано „нас ради“ (Рим. 4, 23; 15, 3; 1. Кор. 9, 10; 10, 11). Христолошки догађај је есхатолошки догађај у коме Бог испуњава своја обећања дата у Писму. То је централни теолошки увид који прожима егзегезу апостола Павла. Примена Писма је карактеристична приликом обрада горућих тема као што су однос Израила и Цркве, валид-

ност јудејског Закона и питање спасења (Гал. 3 где не расправља са Јеврејима, већ јудеохришћанима!). Управо се на овом пољу показује да Јевреји и хришћани не деле исто разумевање Писма, пошто су им полазне тачке различите. Стога апостол Павле сматра да Јевреји могу доћи до исправног разумевања и тумачења Писма тек онда када признају да је Исус Месија, тј. када постају хришћани (2. Кор. 3, 14–16). То показује да је свака егзегеза условљена извесним схватањем које јој претходи. У Павловом случају то је хришћанска вера. По њему, хришћанска вера у Месију Исуса са свим њеним импликацијама и последицама *претходи* адекватном разумевању и тумачењу Писма.

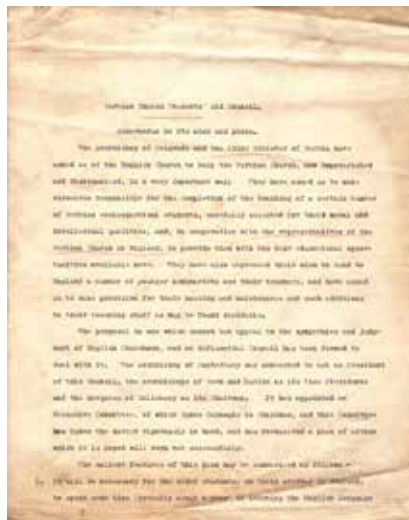
Начин на који апостол Павле тумачи Писмо остаје парадигма и узор за касније генерације хришћанских егзегета. Апостола егзегеза је била узор и великим богословима у периоду патристике. Узор, а не неприкосновени и неупитни ауторитет. Нарочито је синтеза Предања и креативног, иновативног, од ранијих интерпретација различитог и другачијег тумачења Светог Писма Старога и Новог Завета оно што је православну теологију чинило живом, динамичном, аутентичном и културолошки препознатљивом. То су парадигме и за савремене православне егзегете, а не, како нажалост често бива, компилаторски дух средњовековне егзегезе (у форми катена – компилација тумачења Библије ауторитета из прошлости) који је био склонији да верно чува и некритички понавља, него да одговорно уводи Реч Божију изговорену у Писму у дијалог са светом и културом датог историјског тренутка. ■■

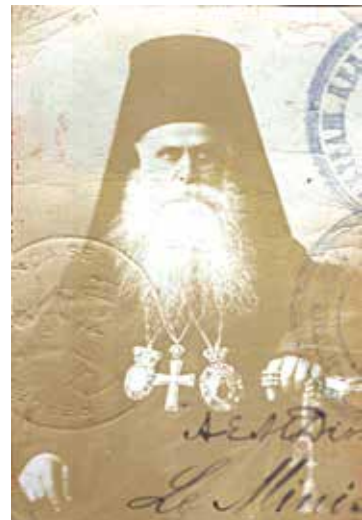
Историјске слике из Архива Српске Православне Цркве

Писмо кантерберијског надбискупа

Меморандум – прва страна

Митрополит Димитрије

Писмо Кантерберијског надбискупа Митрополиту Димитрију на Крф 1918.

Милош Мајијевић

Познато је да је велики број српских богослова одшколован у иностранству током Првог светског рата, док је Српска Црква, која је заједно са напаћеним народом преживела егзодус апокалиптичних размера, била смештена на грчком острву Крф. Упркос веома тешком положају у ком се Митрополија српска налазила, Митрополит Димитрије заједно са осталим свештенством оба реда у значајној мери се трудио да младим несвршеним богословима обезбеди колико-толико нормално школовање у тим смутним временима. Ђаци српских богословија слани су на разне стране ради наставка школовања – у Русију, Француску, Велику Британију...

Једно писмо које се чува у Архиву Српске Православне Цркве, које је Кантерберијски надбискуп упутуио Митрополиту Димитрију, сведочи о томе колико је углед Српске Цркве остао непољуљан у очима високог клира других хришћанских конфесија упркос стању у које је услед рата запала. Уз писмо датирано на 15.

фебруар 1918. године, надбискуп прилаже и Меморандум који је сачинио Савет за помоћ српским богословима, чији је архиепископ био и председник. Потпредседници овог Савета били су надбискупи Даблина и Јорка. Писмо је, уствари, одговор на молбу Митрополита Димитрија од 21. децембра 1917. о пријему одређеног броја српских богослова у британске верске школе. Надбискуп топлим речима започиње своје писмо: „Високопоштовани и драги Брате, морам да Вам кажем колико ми је драго што смо ми, Црква енглеска, у овим посебно мучним временима за напаћени српски народ и Цркву, у могућности да на било који начин помогнемо младићима и дечацима вашег народа. Уз ово писмо прилажем и Меморандум који је у моје име као председника саставио председавајући Извршног комитета.“ „Мислим да је од посебне важности“, наставља надбискуп, „да одабрани ученици и студенти буду послати за Енглеску што је пре могуће. То ће омогућити да почнемо спровођење

наших планова и, што је јако важно, то ће нам помоћи да упутимо јавни апел за стварање фондова за помоћ.“

Архиепископ кантерберијски завршава писмо речима: „Уз уверење о свом братском поштовању и уз искрене молитве да ће посао који смо заједно започели уродити плодом, остајем твој одани брат и слуга у нашем Господу Исусу Христу, Рендал кантерберијски.“

У прилогу писма које је Кантерберијски надбискуп 15. фебруара 1918. упутуио Српском митрополиту Димитрију на Крф, достављен је Меморандум о плановима и циљевима Савета за помоћ српским богословима. У Меморандуму који је у име Кантерберијског бискупа Рендала Томаса Дејвидсона написао свештеник Карнеги, председник Извршног комитета Савета, између осталог се наводи: „Архиепископ београдски (...) замолили су нас, Цркву енглеску, да помогнемо Српској цркви, сада исцрпљеној и са нарушеном организацијом, у једној веома важној ствари. Замолили су нас да преу-

земо одговорност око завршетка школовања одређеног броја ученика српских богословија, пажљиво одабраних по својим моралним и интелектуалним квалитетима, и да им, у сарадњи са представницима Српске цркве у Енглеској обезбедимо најбоље услове за образовање. Они су такође изразили жељу да се у Енглеску пошаље и одређени број семинариста и њихових наставника, и замолили да им се обезбеде услови за смештај и издржавање.

На предлог на који Црква енглеска не може остати нeма, формиран је утицајан Савет, који ће водити бригу о овој ствари. Надбискуп кантерберијски се прихватио дужности председника овог Савета, надбискупи Јорка и Даблина биће потпредседници, а маркиз од Салсбурија председавајући. Оформљен је и Извршни комитет, чији је председавајући велеласни отац Карнеги.“

У наставку Меморандума Савет износи конкретне планове за остваривање ове племените дужности које се прихватио: „Биће неопходно да старији ученици по свом доласку проведу одређено време (вероватно око годину дана) у учењу енглеског језика и навикавању на енглески начин живота. Предлажемо да се за ову сврху пошаљу у Дорчестер, у области Оксфорд, где је Мисионарски колеџ (Missionary College) припремљен за њихов долазак. Универзитетске зграде су већ преузете од стране Комитета. Омогућен је комфоран смештај за петнаест до двадесет ученика. Велеласни Ц. П. Хенки, управник Колеџа, ће деловати као представник Комитета, и биће одговоран овом Комитету за управљање и дисциплину. Чим ученици пристигну, биће им додељени наставници енглеског језика, као и други наставни кадар који им може затребати.

Када се ученици у довољној мери оспособе, предлажемо да се они који се покажу најспособнијима упуте у Оксфорд, на двогодишње образовање. Комитет је обезбедио резиденцију Св. Стефана у Оксфорду за њихов смештај, под сличним условима који су били договорени са старатељима колеџа у Дорчестеру. Одлучено је да велеласни др Фрер, веома учен и са-

Рендал Томас Дејвидсон (енг. Randall Thomas Davidson); 1848–1930. био је англикански бискуп шкотског порекла, који је служио као Кантерберијски надбискуп од 1903. до 1928. године. Рођен је у трговачкој породици шкотских презвитеријанаца (презвитеријанство, које се развило током 18. века, је облик протестантског хришћанства који се придржава калвинистичке богословске традиције и чија се верска служба врши према презвитеријанском учењу, које наглашава Божију милост кроз веру у Христа и ауторитет Светог Писма. Презвитеријанство не признаје више црквене чинове од презвитерског – свештеничког, по чему је и добило име. Презвитеријанци су имали важну улогу у екуменском покрету у 20. веку, као и у Светском савету цркава). Школовао се на Колеџу Св. Тројства у Оксфорду, а у свештенички чин ступа 1875. године. Од 1883, као омиљени свештеник краљице Викторије, бива постављен за старешину свештенства Виндсорског сабора (Dean of Windsor). Био је бискуп Рочестера од 1891. до 1895. и бискуп Винчестера од 1895. до 1903. од када управља катедром Кантерберијске надбискупије. Био је надбискуп који је провео најдуже времена на трону ове надбискупије од Реформације у Енглеској. Осташе такође упамћен као први надбискуп који се повукао са катедре (1928), с обзиром да су сви његови претходници остајали на положају надбискупа до своје смрти.

Рендал Томас Дејвидсон

осећајан свештеник, буде управник резиденције. Такође је обезбеђено и одговарајуће наставно особље, а Комитет водећих професора и тудора Оксфорда, на челу са својим председником (Regius Professor of Divinity – једно од најстаријих титуларних професорских звања, типично само за Оксфорд, Кембриџ и Даблин), је преузео дужност надгледања и управљања школовањем. Шест ученика је већ у резиденцији Св. Стефан и њихови тудори им пружају најбоље могуће услове. Надамо се да ће троје од њих дипломирати већ током ове године. Оксфордско наставно особље сматра исцрпљујућим и непрактичним да се предавања одржавају за више од дваест студената по групи. Али, уколико би требало примити већи број студената, под истим условима, пријем би могао извршити и Кембриџ.“

Савет се осврнуо и на писмо Српског митрополита Димитрија упућено Кантерберијском надбискупу: „Архиепископ београдски (...) је одредио и око педесет семинариста, заједно са пет или шест професора који ће бити послати за Енглеску. Комитет је за ту сврху обезбедио зграду Кудесдон колеџа (Cuddesdon College), у области Оксфорд, за њихов пријем, под сличним условима као у Дорчестеру и Св. Стефану. Управник Кудесдон колеџа, велеласни Ј. Б. Ситон, веома спосо-

бан и искусан свештеник, преузеће у име Комитета дужност управника. Комитет је такође обезбедио услуге младог свештеника, часног Е. Ф. Вокера, који ће радити као представник господина Ситона на колеџу. Господин Вокер тренутно обавља дужност војног свештеника у Француској, али ће се вратити идућег месеца. Сматрамо да ће он бити веома саосећајан и услужан, како семинаристима тако и њиховим професорима.“

У завршетку Меморандума, Савет се осврће и на религијску наставу ђака и семинариста: „Верску наставу ће, наравно, обављати српски свештеници, одређени од стране Архиепископа београдског. Комитет разуме и да је у одсуству Оца Николаја Велимировића, који је отпутовао у Америку, Архиепископ именовао Оца Јосифа Цвијовића као његовог заменика. Комитет и управници колеџа ће Оцу Јосифу пружити сву неопходну помоћ у обављању његове важне дужности. Такође ће се потрудити да се обрати посебна пажња да се ученицима не намеће никакав религијски утицај који је у супротности са њиховим традиционалним веровањима. Једини циљ овог Комитета је да учини све што је у његовој моћи да они постану добро обучени српски свештеници, способни да одано и корисно служе својој Цркви и нацији.“

Топлички устанак – нејач против силе и оружја (20. део)

Стрељани усред Прокупља

Анђоније Ђурић

– Испитивање Властимира Вуковића у српској Врховној команди на Солунском фронту – Од народа су покупљене књиге и одмах спаљене –

Народ је стављен на муке, па су насред Прокупља стрељани неки који су били побегли из бугарског ропства. Међу стрељанима знам да су тројица били из Житорађа.

Бугари су и даље вршили интернирање и добошем позивали да се јаве сви од 18 до 60 година, а ко се буде крио, да ће бити стрељан. По селима је исто тако поступано. У селу Земаници Аустријанци су одмах почели да пљачкају, узели све коње, сву стоку, што год су могли да нађу. Многи су стоку крили по Копаонику. Било је много случајева силовања, нарочито је тога било код избеглица које су се враћале.

Од народа покупљене су све књиге и списи и спаљени. Настала је насилна бугаризација, тако да нико нигде није смео изговорити српске речи, нарочито пред властима и у службеним односима. Настало је интернирање грађана: прота прокупачки, сви свештеници, сви учитељи и учитељице, Ђорђе Бранковић, апотекар и још много других људи, готово сви они који нису могли да се откупе од Бугара новцем. Апотекар Брзаковић, човек седамдесетих година, сигурно је убијен, јер његова жена која га је тражила и преко бугарске Врховне команде, о њему гласа није добила. На месту попова, учитеља и учитељица наших довели су своје.

Њихови попови, само да би се што више напљачкали, натери-

вали су на венчање мушку децу од 12 година за девојку од 20 година само да би узели за то венчање 200 динара.

По доласку бугарских учитеља и учитељица, школе су одмах отпочеле да раде. Настава је била на бугарском језику.

Кад сам побегао из Трна у Прокупље стално сам се крио, у прво време код стрине у кући одакле нигде нисам излазио, потом два месеца у винограду Боже Ристића, бившег среског начелника. Потом по селима испод Јастрепца: Драгуши, Јошаници, Плани, код појединих сељака, радећи са њима тежачке послове.

У септембру 1916. године чуо сам од сељака да се на Копаонику налази једна комитска чета коју води војвода Коста Војиновић, али у то нисам веровао. Убрзо сам био у прилици да се уверим да је ово истина. Коста Војиновић је млад човек од 26 година, висок, сувоњав, у свему исти принц Ђорђе, веома окретан и куражан, а при том и интелигентан. По сличности са принцем Ђорђем – народ верује да је он то заиста. Тако о њему мисле и остали, па тако сам и ја мислио све до поласка у Солун. Он је био душа комитске организације. Колико је био активан најбољи је доказ то што је за време операција приликом устанка био главни командант свих чета.

Он се са својом четом кретао по Копаонику и, до доласка Пе-

ћанца, његова активност била је у томе да гони и убија аустријске жандарме, и то оне који би народ пљачкали. Тако је исто радио са Турцима који би какво зло нашем народу учинили, па и са нашим који би били у служби непријатеља.

Пред појаву чете војводе Косте Војиновића било је шест наших људи из села Левића са неким Богданом из Бруса, који су пљачкали наш народ. Војвода Коста је све ове разбојнике похватао и побио, само је остало да се ухвати Богдан. Људи око Косте Војиновића слободно су се кретали по селима и својим рејонима, где су радо примани од сељака и од њих храмом снабдевани све до почетка фебруара 1917. године.

Наша кретања и појава самих чета остала су непримећена од Бугара и бугарских власти све до почетка тога месеца. Тада се појавише бугарске регрутне комисије ради регрутовања свих способних Срба за војну обавезу.

У почетку су Бугари одводили само војне обвезнике, и то било да су имали униформу или у грађанском оделу, па их неко показао да су били наши војници. На територији поседнутој Аустријанцима поступано је исто тако, само што се нико није могао откупити.

Било је случајева да је неко побегао од ових интернираних из ропства. На прокупачкој пијаци стрељано је шест таквих бегунаца, у Житорађи три.

Али после извесног времена овај поступак насилног интернирања био је прекинут. Бугари су решили, и у томе имали свакако неки споразум са Аустро-Угарском, да почну блаже поступати како би спремили становништво на нове мере, а ове нове мере биле су: да узимају наше младиће у војску.

Први сукоб је био у Мачковцу

На бугарској и аустријској окупационој територији почетком 1916. године престало је са интернирањем и то је трајало до маја, до када су даване објаве за кретање. Међутим, убрзо су све објаве одузимане, нарочито од људи између 18 и 35 година живота. Ови млади људи су отерани у Бугарску на вежбу, а други, који су видели каква их судбина очекује, почели су да беже из Топлице и околине Јастрепца у планине.

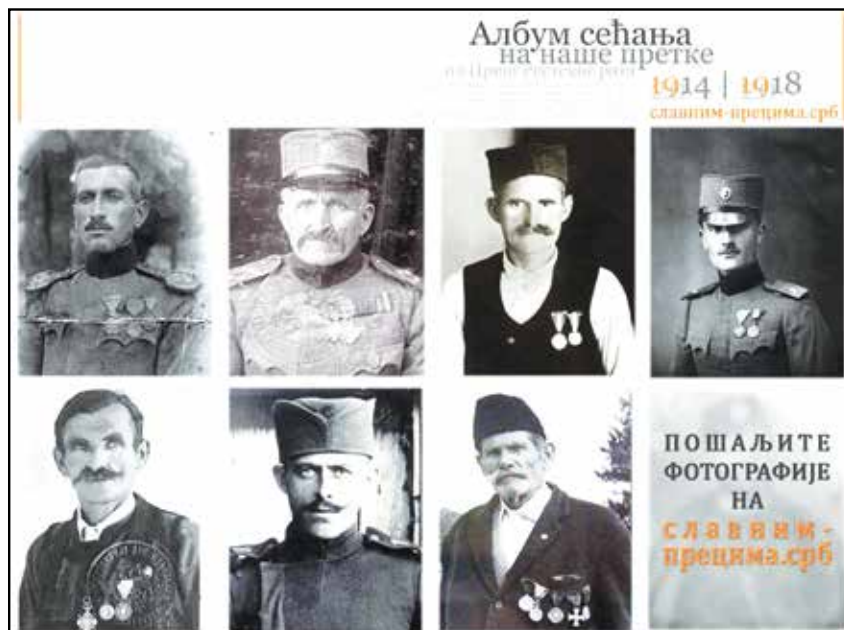
На аустријској окупационој територији у јулу исте године власти су позвале све са објавама (у срезу дежевском требало је да се јаве у Нови Пазар). Сви који су се одазвали овом позиву били су ухапшени. Они који су касније долазили, чим су сазнали каква је судбина претходника, бежали су у шуме.

Све оне које су аустријске власти успеле да ухвате отерали су у Немачку и Аустрију. Из Новог Пазара отерано је 1.000 људи од 20 до 60 година старости. После су издали нову наредбу по којој су само позвани да се јаве они од 18 до 35 година, а наводно је опроштено свима који се нису одазвали првом позиву.

За то време окупаторска регрутна комисија, која је била у врањском округу, приближавала се Топлици. Народ је бежао испред ове регрутне комисије.

Чете су у шумама постојале све веће и веће.

Кад су се војводе окупиле у Косанчићу, већале су да ли да се дигне устанак. Неки су се бојали да непријатељ не попали села и не

почне да мучи народ. Поп Мита Димитријевић, капетан Влаховић и други били су за то да се народ позове на оружје.

Тада су Бугари довели у Куршумлију Арнауте као жандарме да би хватали оне који неће да се пријаве регрутној комисији. Ови жандарми почели су да пљачкају по Куршумлији и околним селима. Грађани су избегли из вароши. Једне ноћи било је сукоба између жандарма и Бугара и грађана Куршумлије, који су били избегли, а које је предводио Ица Калајџија. Први сукоб био је у Мачковцу и том приликом су погинула два Бугарина. Потом је Калајџија са својим људима ударио на Куршумлију, опколио је и борио се са Бугарима и Арнаутима. Народ је био слабо наоружан, многи су носили секире, мотке и виле...

Борба је трајала три дана. Првог дана предали су се Бугари, а трећег Арнаути. Једна бугарска чета била је пре тога побегла из Куршумлије...

Као ерупција вулкана

Топлички устанак је организован и припреман од народних вођа, а букнуо је кад је тиранија окупаторских власти била на врхунцу. Вође су, у ствари, ношене народном бујицом. Све је личило

на ерупцију вулкана који се више ничим не може зауставити.

Најмаркантнија фигура устанка је Коста Војиновић: неустрашив, отворен, хоће да брани народ од злотора и заштити нејаке. Сјајан говорник, срдчан, дружељубив, лако је придобијао људе.

Кад су српски младићи позвани у бугарску војску, онда је високи народни морал дао израза свом националном осећању у оружаном отпору под вођством Косте Војиновића. Тај отпор је имао све одлике народног устанка. Укратко: почело је од народа, а вођама је остало да побуњени народ организују у водове, чете и батаљоне...

Зашто је побуна избила баш у Топлици? Отуда, свакако, што је цела Топлица била насељена људима из слободних и још неослобођених крајева: Чачка, Рудника, Ужица, Пећи, Косовске Митровице, Вучитрна, Дечана, Цетиња, Никшића, Бијелог Поља, Новог Пазара, Сјенице... Многи од њих били су избегли испод турског и аустријског јарма, доносећи у нови крај који су насељавали борбеност, одлучност, непокорност туђину... Кад су Бугари мобилисали српске младиће — сви су сматрали да је дошао одлучујући час у коме се достојанство мора бранити оружјем.

— наставиће се —

Фото: pexels.com

Концепти X, Y i Z

Саша Велимир

У будућности се очекују промене организација на свим нивоима, стога њихово прихватање, као и разумевање и поштовање разлика, бива неминовност за заједнички живот који се огледа кроз породицу, школовање, посао и дружење.

Са новим генерацијама долази до потпуног одбацивања свега што нам је прошлост дала. Све се дешава условљеношћу спољним факторима, технолошким развојем, информатичком револуцијом, глобализацијом, либерализацијом, друштвеним и државним системима и економијом, која онда диктира нова устројства живота.

Генерација X

Генерација X обухвата људе рођене између 1965. и 1980. год. Малобројнији су услед нестабилних друштвено-политичких догађаја. Чернобил, распад комунизма, сукоб Истока и Запада, ратови на Балкану, у Ираку, Авганистану... створили су слику света као једног несигурног места. Ова генерација налази се између либералних хипија и традиционалних вред-

Савремено време и нове технологије су потпуно "ресетовале" старе вредности, и то представља једну од основних одлика културе Y генерације. Кључни догађаји који имају значаја за њих су пад "близнакиња", интернет и глобализација.

ности, стога је у сталној потражи за идентитетом.

За њих се каже да су и MTV генерација, стварају се филмске и музичке звезде. Њихови идеали су успех у свету уметности, класичном бизнису и спорту, а физички изглед, материјално стање и атлетске способности су оно што их је позиционирало на друштвеној лествици. Одликује

их индивидуалистички дух, слобода и оптимизам. Са напретком технологије ова генерација се усавршавала, међутим разликује се од Y генерације у томе што се није развијала паралелно са технологијом и савременим облицима комуникације, стога је знатно спорија.

Много су незадовољнији у односу на своје претходнике, а додатни ударац донела је економска криза 2007/8, као и убрзани развој социјалних медија, мобилне комуникације и нове технологије.

Генерација Y

Миленијумска или генерација Y обухвата око 78 милиона индивидуа рођених од 1980. до 2000. год., и једна је од најбројнијих.

Са економском кризом током 2008. године настају њихове проблеме. И поред тога што

спадају у најобразованију генерацију у историји, егзистенција им бива угрожена и криза их изједа. Услед рецесије, посао тешко налазе. Чак 58% их живи заједно са родитељима, многи су незапослени, па их стога зову и изгубљеном „Петар Пан“ генерацијом.

Савремено време и нове технологије су потпуно „ресетовале“ старе вредности, превазишле их, и тиме одликовале културу Y генерације. Догађаји значајни за њих су пад „близнакиња“, интернет и глобализација. Чине прву генерацију одраслу са технологијом, интернетом и виртуелним светом, тако да су потпуно свесни могућности World Wide Web-а, на који су константно уловљени и онлајн.

Воде се царолом „Све је могуће“. Имају висока очекивања и од себе и од других, јер глобално тржиште је место где стичу своја искуства. Хоће све и сад, а у прилог томе говори и чињеница да се на Googl постави 2,7 милијарди питања месечно. Брзина се подразумева, јер уз пар кликова долазе до информација или решења. Често мењају послове, а баве се онима који нису ни постојали пре десетак година. На образовање гледају као на доживотно учење, док радно место постаје тамо где је лаптоп, док институција породице, идеали мужа, жене, деце, куће... за њих постају непрецизне идеје. Одликује их мобилност, самопоуздање и самодовољност, као и очекивање брзих награда и резултата. Теже флексибилним пословима, као и балансирању приватног живота и посла.

Идеали, вредности и тежње претходне генерације X (економска стабилност, социјална интелектуалност и прихваћеност у друштву) бивају подсмех генерације Y. Услед, пре свега, тежњих економских околности, недостатака посла, они преиспитују њихове услове. Желе посао који има дубљи смисао, траже

Са Z генерацијом долази до промена на боље. Представљају индивидуе посвећене раду, образовању, усмерене на добробит заједнице, а предрасуде (расне, културолошке) би требале да се превазиђу управо с овом генерацијом.

далеко више од пуког егзистенцијалног преживљавања. Важна им је друштвена одговорност, стога им је животни смисао битнији од осећаја среће. У фокусу им није финансијски успех, већ доношење позитивних промена. У часопису *Social Psychological and Personal Science* их описују као младе људе који показују бригу за друге у временима економске кризе, на шта указује и чињеница да је половина младих повезана с непрофитним организацијама.

Услед економске кризе били су принуђени проналажењу алтернативних путева за своје потребе, отуда је на снази *Sharing* или економија деобе. *McKinsey* истражива да има шансе да се до 2025. године годишње обим од 325 милијарди долара промени у различитим областима (транспорта, туризма, изнајмљивања кућа, станова, гардеробе, намештаја...). Немаштина и незапосленост их је научила да се сналазе, тако да до сад поседују око 50 милијарди долара, иако су ван плана калкулација и политике. Из употребе да се заради неки динар или потроши што мање, одржавају се традиционални „тржишни“ односи.

У књизи *Temps et politique* говори се да генерација Y представља људе који преферирају хоризонталну организацију, а не вертикалну. Важни су им етика, толеранција и социјална једнакост. Дефинишу се и као генерација „илуралиста“, јер су мобилни у избору циљева и немају никаквих расистичких и антиимигрантских набоја.

Тзв. facebook генерација се изучава управо стога јер представља армију будућности.

Генерација Z

Њој припадају сви рођени од 1995. до 2000. год. Не познају живот без интернета и виртуелног света, стога се називају *нет* или тиха генерација.

Њихов целокупни живот, одрастање, забава и образовање одвијају се у складу са новим технологијама, где се комуникација искључиво одвија преко facebook-а, chat-а и мобилних уређаја. Сматра се да ће их карактерисати све већи конзумеризам, високо образовање, као и технологије које представљају статусни симбол и саставни део живота. Такође се наслуђује њихово пребрзо одрастање услед мноштва информација, као и додатног убрзања времена.

Са Z генерацијом долази до промена на боље. Представљају индивидуе посвећене раду, образовању, усмерене на добробит заједнице, а предрасуде (расне, културолошке) би требале да се превазиђу управо с овом генерацијом.

Видимо да кључна промена са новим генерацијама представља увођење новог скупа вредности. Оно што се у будућности очекује су промене организација на свим нивоима, стога њихово прихватање, као и разумевање и поштовање разлика, бива неминовност за заједнички живот који се огледа кроз породицу, школовање, посао и дружење. Тиме се премोшћавају све разлике и успоставља лакши живот. ■■

у Библиотеци града Београда

Трибина: „Свето насиље: религија и тероризам“

У четвртак, 4. 11. 2016. године, у Библиотеци града Београда одржана је трибина под насловом „Свето насиље: религија и тероризам“ у организацији Светосавске омладинске заједнице Архиепископије београдско-карловачке и Библиотеке града Београда. О веома актуелној теми говорили су др Драган Симеуновић, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду, др Зоран Крстић, ванредни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду и мр Зоран Ђирјаковић, предавач на Факултету за медије и комуникације Универзитета Сингидунум.

О датој теми наша шира јавност претежно се информисала путем медија, док је научни приступ проблематици остајао у оквиру факултетских студијских програма.

Учесници су током излагања истакли да корени проблема леже примарно у домену политике, а да религија представља само „уље које се долива на већ запаљену ватру“, како се метафорички изразио проф. Крстић. Зоран Ђирјаковић, на основу непосредног искуства са терена, сматра да је разлог због којег се млади људи из ратних подручја прикључују милитантним екстремистичким покретима са формално прокламованим религијским обележјима, најчешће лош животни стандард и недостатак перспективе. Потенцијална решења која би допринела минимализовању проблема проф. Крстић види у интензивнијем и искренијем дијалогу између хришћанских и исламских верских заједница, као и у сопственом дубљем утемељењу у хришћанство: „На насиље се само може одговорити добротом“, истакао је проф. Крстић. Проф. Симеуновић, као светски признати стручњак

за политичко насиље, чију дефиницију тероризма користи и Организација Уједињених Нација, примећује да се у јавности реч тероризам погрешно користи и често меша са другим облицима политичког насиља. Површан, ненаучни приступ проблематици, њена употреба у дневнополитичке сврхе и сензационалистички начин извештавања коме медији прибегавају, доприносе увећавању проблема, а не његовом решавању. Алтернативу погрешним приступима види у интензивнијој сарадњи између државних институција и институционалних представника исламских верских заједница на пољу социјалне политике у циљу потпуније интеграције муслимана у доминантно хришћанска друштва Европе и Америке. Позитивна и негативна искуства СФР Југославије, у којој мешовити бракови између хришћана и муслимана нису били реткост, и у којој су муслимани имали једнаке шансе за запослење или заузимање руководећих позиција у привреди и политици, може да буде корисно данас на Западу. У противном, у будућности можемо очекивати само продубљивање културолошких и цивилизацијских разлика и интензивирање насиља, укључујући и тероризам.

Двочасовни разговор је био прекидат да би исцрпио тему, нека питања су само наговештена, а нека нису ни постављена, због чега би овакве и сличне скупове требало чешће организовати и у њих укључивати и друге релевантне саговорнике из различитих научних области у чији домен истраживања спадају узроци и превенција негативних друштвених појава о којима се разговарало.

Драгомир Јанковић

У Дому омладине Београда

Библија и митови

У оквиру циклуса предавања „Библија и култура“, у организацији Дома омладине Београда и Библијског института ПБФ, дана 03. 11. одржана је четврта по реду трибина на тему „Библија и митови“. Предавач је био Ненад Божовић, асистент на Катедри за Стари Завет. У улози модератора нашао се Александар Даниловић, студент мастер студија на Православном богословском факултету. Конципирајући предавање тако да своје слушаоце упозна са митским наслеђем Старог Оријента, Н. Божовић је истовремено указао и на недвојбен утицај истог на настанак старозаветних текстова. Значи ли то онда да Стари Завет треба изједначити са митом и шта заиста значи појам мита?

На самом почетку предавач се дотакао контроверзи насталих након открића богате митске грађе Старог Оријента у 19. веку. Будући да су ти текстови који говоре о стварању света, човека, потопа и раној историји настали пре библијских текстова на исту тему, поставило се питање веродостојности Библије. Освртом на прогресивистички 19. век, предавач нам је приближио ондашњи контекст, тј. апологетски став библиста изазван овим новим открићима, Дарвиновом теоријом и сл. Након Првог светског рата, те човековог разочарања у сопствену свемоћ, религија опет проналази своје место у друштву, библисти озбиљније проучавају новооткривене митове признајући сличности са старозаветним текстовима, али истовремено истичући разлике. Након Другог светског рата религија је опет маргинализована, да би се поново данас ова питања реактуелизовала, а интересовање за то да ли ове сличности деконструишу Библију опет оживело. У наставку излагања предавач је, одговарајући на питања, објашњавао став да, иако Библија обилује митским сликама, оне су потпуно испражњене од митског садржаја, а митски мотиви, у зависности од контекста, другачије интерпретирани. Дотичући се мита Енума елиш, мита о

Атрахазис, епа о Гилгамешу и указујући на њихове сличности са библијским извештајима на првим страницама Књиге Постања, Н. Божовић је истакао да су начини на који су дотични митови уобличени заправо били владајући књижевни модели. Библијски писац је користио признате комуниколошке форме како би изразио верске истине Израиља. Ипак, оно што суштински разликује све ове митове и библијске извештаје је идејна подлога и амбиција с којом су писани. У теогонијским и космогонијским митовима Старог Оријента богови углавном настају из примордијалне таме и воде. Свет настаје борбом принципа добра и зла, те у том контексту побеђују богови добра, односно реда и поретка. Са друге стране, човек је створен као ниже биће, оно које служи боговима и систему који одржава божански поредак, те је на овај начин робовласнички систем добијао своје метафизичко утемељење. У односу на овакве поставке старозаветни текстови доносе нешто радикално ново: Бог ствара речју. Слика о Њему је узвишенија и трансцендентнија. Нема политеизма, па у том контексту ни космичког рата богова. Творевина је суштински добра, а круна стварања је човек. Њему је свет дат на управу и у томе се огледа његово достојанство. Положај човека је немерљиво узвишенији, до те мере да је он чак и узрок потопа, односно зла и греха који су се намножили у људима.

Своје излагање Ненад Божовић завршио је питањем: како је у мору литературе једна безначајно мала збирка списа преживела и постала најутицајнији текст у историји цивилизације, док су египатске и месопотамске збирке чамиле у мраку до 19. века? Како је један мали народ и његов спис преживео све ово време, а многе империје и народи нестали заједно са својом културом? Све ово сведочи о значају Библије и о релевантности истине коју она објављује.

Марина Ђакић

Зоран Ранковић

Граматика црквенословенског језика

Врњци : Интерклима-графика,
2016

(Врњци : Интерклима-графика)

190 стр. : табеле ; 23 cm

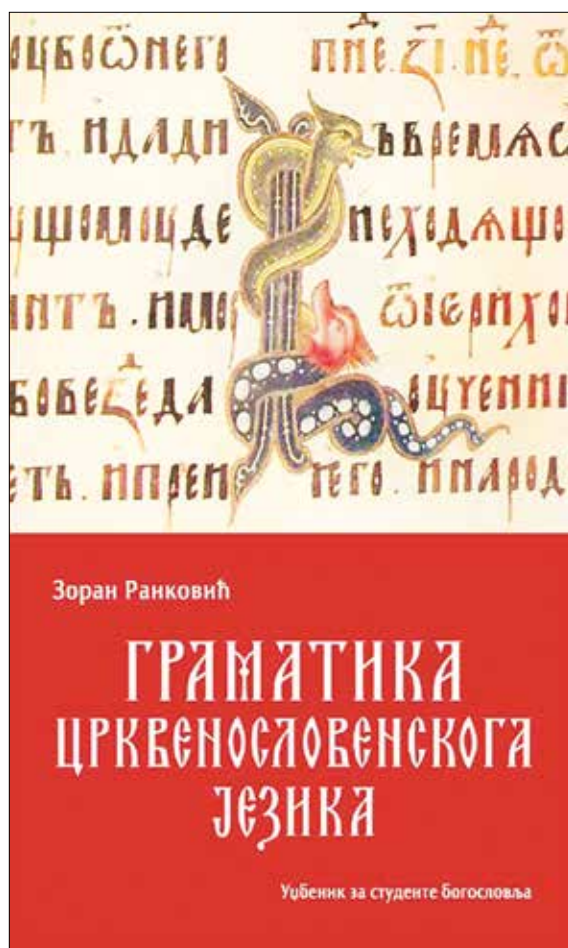
ISBN 978-86-82685-48-7

Граматика црквенословенског језика проф. др Зорана Ранковића убрза се у ред уџбеника Православног богословског факултета и намењена је студентима који похађају курс црквенословенског језика. Но, и поред своје основне намене, ово дело своју значајну примену проналази и у сфери других друштвено-хуманистичких дисциплина: оно представља важан допринос славистичкој и широј лингвистичкој науци, као и бројним теолошким, историјским и уметничким гранама. Иако је израђен у складу са потребама поменутог факултетског курса, овај уџбеник, као измењено и допуњено издање претходно постојеће *Грамаџике црквенословенског језика*, поседује веома продубљена и детаљна историјсколингвистичка разјашњења. Посматрајући ово дело кроз научно-методичку призму, недвосмислено се може доћи до закључка да оно, захваљујући великом броју репрезентативних примера и добро осмишљеним граматичким вежбањима на крају сваког ужег одељка, задовољава не само потребе високошколских установа, већ је примењиво како у настави богословских и других средњих школа (нпр. филолошких или уметничких школа), тако и у самосталном учењу

црквенословенског језика ван институционалних предавања и курсева.

Значајан корак у модернизацији црквенословенске лингвистичке литературе изашао је из пера руских филолога, нарочито у последње две деценије. С друге стране, на јужнословенском терену где се црквенословенски језик користи у православном богослужењу, универзитетска литература која се бави питањем граматичке структуре овога језика сасвим је оскудна и, чини се, као да вапије за каквим коренијим освежењем. Такође, уколико се осврнемо на досадашња остварења у овој области у нашој земљи, запазићемо да сви покушаји расветљавања структуре црквенословенског језика, иако представљају изврстан помак на пољу дате проблематике, ипак нису, са чисто научне тачке гледишта, довољно успешни у својим историјско-лингвистичким и граматичко-структурним решењима, због чега *Грамаџика црквенословенског језика* проф. др Зорана Ранковића представља важан искорак у уџбеничкој литератури овога типа.

Поседујући богато методичко искуство у наставној пракси и имајући у виду потребе студената и истраживача са српског говорног подручја, аутор је овим делом на сасвим актуелан и систематичан начин дао важан допринос не само српској лингвистичкој науци, већ и свим говорницима српског језика који би желели да проникну у граматички систем

црквенословенског језика.

Уџбеничка поглавља и њихови сегменти се, у складу са уобичајеним структуралистичким принципима систематизације језичке грађе, излаже од нижих ка вишим граматичким подсистемима (од фонетике преко морфологије до синтаксе). Дати материјал најпре се дескриптивно анализира (уз значајан број конкретних примера из црквенословенских текстова), а потом се употпуњује вежбањима и задацима који одговарају обрађеним темама. У структури уџбеника обрађене су следеће јединице:

- Уводни део: „О црквенословенском језику. Историјски преглед“;
- Фонетика;
- Морфологија;
- Синтакса;
- Преглед црквенословенских скраћеница;

- Хрестоматија;
- Речник.

У уводном делу уџбеника (у ауторству Катарине Рашић) даје се шири друштвено-историјски и лингвокултуролошки преглед развоја словенске писмености (где се подробније представљају и образлажу делатност Свете и равноапостолне браће Ђирила и Методија, настанак и употреба првог општесловенског књижевног језика – старословенског, као и настанак и употреба првих словенских писама, споменици тзв. старословенског „канона“ и старословенски споменици са српског тла, настанак и развој српскословенског језика и најзначајнији споменици ове редакције), као и анализа историјских околности у којима се код Срба црквенословенски језик (руска редакција старословенског језика) почео употребљавати као језик богослужења. Овај фактографски богат, и за дату тематику крајње репрезентативан чланак, на систематичан начин упознаје читаоца са фундаменталним теоријским оквирима из животне прошлости богослужбеног језика код Словена.

Граматичко-структурну проблематику у уџбенику отвара поглавље о фонетици, посвећено гласовној структури црквенословенског језика, у чијем су саставу обрађене следеће јединице: акустичко-артикулациона природа гласова и ортографска решења њиховог бележења, фонолошки и морфолошки условљене гласовне алтернације, као и функција акцената, дијакритичких знакова и интерпункције у црквенословенском тексту. Одељак о морфологији даје исцрпну анализу облика и морфолошких категорија променљивих речи, нарочито водећи рачуна о томе да језичку грађу представи као систем, а такође систематизује непроменљиве врсте речи на основу њихових семантичких и функционалних

особености. Сегмент посвећен синтакси полази од синтаксичких јединица и њихових функција, а затим се бави и другим важнијим појавама у вези са реченичном структуром, као што су конгруенција, особености црквенословенског падежног система, употреба глаголских облика у црквенословенском језику, употреба негације и др. Значајну

иновацију у вези са уџбеничком хрестоматијом представља чињеница да је иста обogaћена пажљиво састављеним вежбањима и задацима намењеним бољем разумевању текста, као и већим избором црквенословенских текстова. Важан допринос овог уџбеника на пољу разумевања црквенословенске лексике доноси и складно уређен речник, који скупом одредница које су ушле у његов састав засигурно покрива базично лексичко језгро црквенословенског језика.

Овако добро организована концепција уџбеника несумњиво доприноси његовој функционалности у виду лакшег усвајања материје, и у том смислу одликује се високим мотивационим потенцијалима. Ауторов стил је језгровит и концизан, а лингвистичка објашњења су праћена великим бројем вешто одабраних примера. Појашњењу дате материје често доприносе и различита техничка решења (бројни табеларни прикази, означавање падежних наставака различитим бојама, набрајање у виду просторно одвојених целина и сл.). Нарочито важан моменат у начину презентације саме грађе јесте и конфронтирање одређених је-

зичких појава са истим појавама у српском језику, где се читаоцу, заправо, сама проблематика додатно приближава будући да му је представљена и из угла његовог матерњег језика.

Најзад, уџбеник проф. др Зорана Ранковића се по бројним научним критеријумима (научна утемељеност, функционалност и применљивост материје, репрезентативност и одговарајући одабир примера и црквенословенских текстова, иновативност у начину презентације материјала, актуелност приступа садржају) може оценити као плодносно штиво за усвајање црквенословенског језика. Овај уџбеник своју богату примену проналази не само на научном и преводилачком пољу, већ и у другим сферама друштвено-хуманистичких дисциплина, како на високошколском и средњошколском плану, тако и на плану индивидуалног изучавања црквенословенског језика. Коначно, *Граматика црквенословенског језика* проф. др Зорана Ранковића може се сматрати обећавајућим полазистем за даља лингвистичка изучавања овога језика.

Катарина Рашић

Посредовања: О филму „Исцељење“ Ивана Јовића

У Србији је снимљено мало филмова који би се макар и најусловније могли одредити као хришћански, чак би се могло рећи да их нема уопште. Овај проблем има своје теолошко-философске, идеолошко-политичке, културолошке, али и естетичке аспекте, при чему се поставља питање да ли уопште има смисла филмове одређивати као хришћанске. Позитиван одговор на ово питање позива се на аргументе повезане са културном традицијом и „осећањем света“, а негативан на примарност естетичких аргумената при дефинисању уметничког дела, као и на опасност од свођења хришћанства на идеологију.

„Исцељење“ (2015) у режији Ивана Јовића и према сценарију Моње Јовић је филм који свакако можемо одредити као хришћански, слагао се неко са таквим одређењем неког уметничког дела или не. Он је то и у тематско-мотивском, и у идејном, па чак и у стилском смислу, ослоњен на досадашњом филмском праксом легитимизована средства и поступке дочаравања религијски мотивисаних садржаја.

Филм је најпре прича о православном монаху који, а шта би друго, води борбу са собом мотивисану хришћанским аскетско-етичким императивом покајања и праштања у суочавању са изазовима „овога света“. Искушења пред којима се налази монах конкретизована су у облику драмски интезивираних етичких дилема, а универсализована препознатљивим контекстом рата и међуетничко-међуверских нетрпељивости, као и етичко-релационистичком поставком монахове егзистенцијалне ситуације и његових темељних избора, читљивој и изван локалног културно-конфесионалног контекста.

Драма неименованог монаха који се суочава са избором да молитвено помогне исцељењу тешко

оболелог сина човека који је у рату убио његову жену и дете, представљена је вербално и кинетички сведеним и економичним изразом, који комбинацијом темпа, иконичке презентности ликова и звучног ритма (функција „тишине“) дочарава присуство духовне реалности и сугерише атмосферу медитативног саживљавања, као естетички легитимизовано средство идентификације са „унутрашњим животом“ ликова.

Иако „молбу“ дечаковог деде а убициног оца за исцељењем, можемо препознати као традиционалистички, дакле, магијско-метафизички одређену, темељни етички исход овог филма је персонално-релационистички, где се праштање сагледава као лични избор и чин настао као одговор на понуду за заједницом од стране другог људског бића.

Независно и нискобуџетно „Исцељење“ несумњиво улази у историју српског филма, као способно да естетски и кинематографски артикулише и посредује искуство духовног живота и његових етичко-културолошких импликација у специфичном окружењу православног типа цивилизације, сведочећи тиме њене универзално релевантне и, поред свега, значењски и формативно активне досеге. Улога Јове Максића, као монаха, преломни је моменат у кинематографском конституисању лика не само православног монаха, него и типско-жанровске иконичке представе православног духовног искуства у српском филму. Сваки даљи кинематографски третман оваквог искуства и оваквих представа, макар и критички усмерен, неће моћи да избегне ослањање на домете „Исцељења“.

Владимир Коларић

НАЈАВА:

ПРОМОЦИЈА ЗБОРНИКА
О КРАЉИЦИ ЈЕЛЕНИ АНЖУЈСКОЈ:
**Манастир Градац и Света
краљица Јелена у 21. веку**

У парохијском дому при Храму Св. Саве у Београду за 28. новембар у 19:00 заказана је промоција зборника о краљици Јелени Анжујској, који је под насловом *Јелена – краљица, монахиња, светишћелка* објављен недавно у издању манастира Градац. Тематски зборник радова посвећених краљици Јелени садржи 11 научних радова који са различитих аспеката и у оквиру различитих научних области приступају личности краљице Јелене (†1314), супруге краља Уроша I и мајке краљева Драгутина и Милутина.

Зборник ће представити уредница др Катарина Митровић (историчар, научни сарадник Филозофског факултета у Београду), др Растко Јовић (теолог, доцент Православног богословског факултета у Београду и један од аутора), мр Данијел Дојчиновић (виши асистент Филолошког факултета у Београду) и др Дејан Радичевић (археолог, доцент Филозофског факултета у Београду и један од рецензената).

Модератор ће бити Марија Стојиљковић, дипл. мастер теолог.

НОВИ САД

Београдска богословија је духовно благо

Са благословом Епископа бачког Иринеја, Матица српска организовала је представљање књиге *Богословија Светог Саве (1836–2016)*, објављене поводом 180 година непрекидног рада најстарије средње школе у Београду.

Промоција је одржана 4. новембра 2016. године у 18 часова у свечаној дворани Матице Срп-

СУСРЕТ ЦИВИЛИЗАЦИЈА

Религија и наука

У оквиру научно-академског пројекта „Религија и наука“ одржана је јесења школа „Сусрет цивилизација: сличности (друштвене, културолошке, религијске), изазови, научни допринос и заједничка будућност“ на Правном факултету Универзитета у Београду, у периоду од 31. октобра до 4. новембра 2016. године.

Ова школа, која представља циклус предавања универзитетских професора, високих верских представника, руководиоца државних органа и представника дипломатских представништава у Републици Србији, одржана је у организацији Правног факултета Универзитета у Београду, Института за новију историју Србије, Управе за сарадњу са традиционалним црквама и верским заједницама Министарства правде Републике Србије, Универзитетског омбудсмана Универзитета у Београду у сарадњи са традиционалним црквама и верским заједницама у Републици Србији.

Предавања су пред пуним аудиторијумом студената, у координацији Александре Трифковић, одржали академик Владета Јеротић; др Сима Аврамовић, декан Правног факултета; др Миле Бјелајац, директор Института за новију историју Србије; професор др Бранко Ракић, професор Правног факултета и универзитетски омбудсман; др Александар Раковић, виши научни сарадник Института за новију историју Србије; др Душан Васић, бивши амбасадор Југославије у Мексику; др Милош Јовановић, доцент на Правном факултету; мр Душан Ракитић, асистент на Правном факултету; Марко Ђурић, директор Канцеларије за Косово и Метохију; Хуан Игнацио Акино Лафуенте; др Диа Надер де Ел-Андари, отправница послова Амбасаде Венецуеле у Београду; Мухамед Набхан, амбасадор Палестине у Београду; реис-ул-улема Исламске заједнице Србије Сеад Насуфовић; муфтија Мухамед Хамди Јусуфспахић, председник Врховног сабора Исламске заједнице Србије; Исак Асиел, главни рабин Јеврејске заједнице у Србији; монсињор Филипо Колнаго, први секретар Нунцијатуре Свете столице у Београду. Са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја запажено предавање је одржао и ђакон др Александар Прашчевић.

Александра Трифковић

ске у Новом Саду. Уводну реч и поздрав упутио је Епископ бачки др Иринеј, а о књизи су говорили професори Горан Раденковић и Радомир Врућинић, ученици Богословије: Никола Стојановић, Марко Матић и Вук Арсеновић, као и монах Игнатије Марковић.

Владика Иринеј је у свом обраћању, између осталог, истакао: „Богословско образовање је неопходно за свакога хришћанина, без изузетка, у некој мери, јер сама наша вера као богооткривена вера изискује то да је познајемо и да је сведочимо. Богословље је не-

што што је општа духовна својина и дужност свих хришћана, али је она посебно својствена управо клирицима Цркве, пастирима Цркве, онима који, по благодати Божјој, уз силу свог рукоположења епископског, свештеничког су дужни да између осталог буду проповедници, тумачи и сведоци истине вере... Београдска богословија, поред Карловачке и Призренске, велико је духовно благо нашег народа. Изражавам своју радост да овим поводом могу да упутим овај уводни поздрав свима вама и да изразим своју

радост што нас овакав повод окупља у Матици српској.“

Извор: Епархија бачка

БЕОГРАД Култура сећања

Од 11. новембра на сајту „Албум сећања на наше претке из Првог светског рата“ – <http://slavnimprecima.rs> – може се приступити Дигитализованој бази података чланова Удружења носилаца Албанске споменице 1915–1916.

На овом сајту могу се видети подаци и евиденциони картони само за оне носиоце Албанске споменице који су постали чланови Удружења носилаца Албанске споменице након његовог оснивања 1967. године. У то време већина чланова удружења били су стари између 70 и 85 година.

„Меморијална галерија Битке на Дрини 1914.“ и „Савез потомака ратника Србије од 1912–1920.“ уз подршку Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања реализовали су пројекат формирања дигиталне базе података чланова удружења носилаца „Албанске споменице 1915–1916“. Циљ је да се од заборавачува хиљаде имена ратника који су, захваљујући својој чврстости и ратној срећи, преживели страхоте Албанске голготе и победоносно се вратили у отаџбину.

Поносни на славне претке, реализатори овог пројекта позивају да у овој бази података, путем интернета, потражимо њихова имена и у њиховим делима нађемо подстрек за будући рад на корист и понос сваког од нас и целе Отаџбине.

Позивамо вас да се заједно одважимо на изграђивање културе сећања као прворазредног цивилизацијског изазова у времену у којем живимо. Потражите свог претка, Хероја Великог рата. ■■

КРАЉЕВО

У библиотеци „Стефан Првовенчани“

Како преноси сајт Инфо-службе СПЦ (спц.срб), дана 3. новембра 2016. године у просторијама Народне библиотеке „Стефан Првовенчани“ у Краљеву одржана је свечаност поводом доделе епархијског ордена. Након бројних признања којима је овенчана, Народна библиотека одлуком Епископа жичког Јустина примила је још једно, нарочито вредно, одличе дубоког значења и смисла – Орден Светог Симона Монаха.

Разлог за ово важно признање је што је ова установа својим вишедеценијским мисионарским делањем у области културе и образовања, за вредела обележје културног упоришта локалне заједнице. Изразивши радост поводом доделе епархијског одличја, Епископ жички Јустин је уручио орден директорки ове институције гђи Драгани Типсаревић, која се тим поводом обратила сабрањима:

– „Ваше Преосвештенство, часни оци, поштовани посетиоци, орден Епархије жичке примамо као највећу почаст и признање, али и као додатну обавезу поред имена које са поносом носимо. И орден и наше име обавезују нас на нова прегнућа у очувању културне самосвести, што и јесте племенита намера сваке библиотеке у овој земљи. Хвала Вам на овој великој почести.“ Посетиоци су имали прилику да чују и неколико композиција у извођењу градског хора „Црвчанин“, након чега је проф. Јасмина Ахметагић одржала предавање на тему „Човек и нечовечне идеје – Злочин и казна Фјодора Михајловича Достојевског“.

Седам дана касније, у четвртак 10. новембра 2016. г., Народна библиотека „Стефан Првовенчани“ у Краљеву била је домаћин промоције књиге *Који чита да разуме: Теме из Светио Писма Новог Завеша* др Предрага Драгутиновића, професора на Катедри за Свето Писмо Новог Завеша Православног богословског факултета у Београду, на којој су поред аутора говорили Ненад Божовић, асистент на Катедри за Свето Писмо Старог Завеша на ПБФ, вероучитељ Владимир Пекић и Ђакон Радомир Маринковић.

После ове врло посећене и успешне промоције књиге, у којој су после излагања предавача уследила бројна питања публике и разговор на библијске теме у укупном трајању од два сата, а која је одржана у за домаће услове изузетно лепо опремљеном, уредном и пријатном простору Дечијег одељења библиотеке „Стефан Првовенчани“ у Краљеву, имали смо част да са директорком ове библиотеке обиђемо читаонице и одељења ове библиотеке (која има преко 12.000 чланова!) и завиримо у њене богате књижевне фондове – одељења периодике, стране књиге, научних издања... Како смо сазнали из разговора са директорком библиотеке и краљевачким свештеницима, у Народној библиотеци „Стефан Првовенчани“ у Краљеву у протеклим деценијама одржан је велики број трибина, књижевних вечери и промоција књига на духовне теме, што говори о изузетној и плодној сарадњи ове библиотеке и Цркве, за коју се надамо да ће се наставити и убудуће, на многаја љета.

С. Пешировић

ПРАВОСЛАВЉЕ НА ИНТЕРНЕТУ

11. Међународна изложба

Прва награда за фотографију на 11. Међународној изложби „Православље на интернету“, одржану у организацији Друштва „Беофото“ из Беочина, припала је Ђорђу Бојовићу из Београда. Другу награду освојио је Предраг Рашевић из Ваљева, а трећу Слободан Симић из Варварина.

Најбољу колекцију фотографија на овогодишњем конкурсима имао је Дејан Милорадов из Новог Сада. Другу награду за колекцију освојила је Ана Дуниковска Дмитрук из Пољске, а трећу Ђорђе Гајицки из Београда.

Жири Фото кино и видео савеза Војводине, у саставу Душан Живкић и Синиша Бубњевић, похвалио је радове аутора у обе конкуренције. За фотографију су истакли радове Рајка Р. Каришића из Београда, Сретена Пантелића из Ваљева и Владимира Мијаиловића из Пожеге. За колекцију фотографија похвале су добили: Аница Жупунски из Новог Сада, Боровој Миросављевић из Новог Сада и Хаџи Миодраг Миладиновић из Алексинца.

Награду „Сава Драгојловић“, коју додељује жири организатора изложбе за најуспешнију фотографију домаћег аутора, добио је рад Зорана Пислелића из Новог Сада.

На овогодишњу конкурс припео је рекордан број радова аутора из Србије (26 места) и још осам земаља: Русије, Пољске, Украјине, Бугарске, Аустралије, Босне и Херцеговине, Македоније и Црне Горе. Да будемо сасвим прецизни – 361 фотографија од стране 86 аутора! Жири је прихватио 245 фотографија.

Свечано отварање 11. Међународне изложбе фотографија „Православље на интернету“ одржано је у суботу, 12. новембра 2016. године у Дому културе у Беочину. Поставка од 102 фотографије може да се погледа до 22. новембра 2016. г., а сви примљени радови могу се видети на сајту Друштва „Беофото“ Беочин на www.beofoto.rs.

Извор: Друштво „Беофото“, Беочин

ШВАЈЦАРСКА

Против уклањања распећа

Како преноси сајт Инфо-службе СПЦ, скоро 25.000 швајцарских грађана потписало је петицију која је 4. новембра 2016. предата швајцарској Савезној влади. Потписници траже да се не уклањају распећа са јавних установа у земљи. Конзервативна хришћанска организација Der Neue Rütlibund је предложила да се организује петиција ове врсте у мају 2016. године.

Аутори петиције захтевају да се „хришћански симболи чувају и постављају без ограничења на јавним просторима – на зградама, школама и јавним местима“.

Према речима председника DerNeue Rütlibund-а Пирмина Милера, петиција је реаговање на покушаје да се забрани постављање крстова на јавним местима.

„Наша држава треба да буде верски неутрална“, петиција истиче, „али јавна места нису исто што и држава: они могу и треба да буду огледало наше историје која је укорењена у хришћанству, нашем идентитету и нашој култури, нашим традицијама и нашим вредностима.“

Der Neue Rütlibund је основан 1990. и има за циљ одбрану хришћанског морала, људског достојанства и породице. Недавно је ово удружење припремило и петицију против порнографије и насиља на телевизији.

Извор: Православие.ру (превод: Информативна служба СПЦ)

ШАМБЕЗИ

Конференција православних епископа

Епископ аустријско-швајцарски Андреј присуствовао је 10. новембра 2016. године у Православном центру у Шамбезију поред Женеве редовном годишњем састанку православних епископа за Швајцарску.

Састанку су присуствовали грчки архијереји Јеремија и Макарије, антиохијски Епископ Игњатије, руски Епископ Нестор, српски Епископ Андреј и румунски Митрополит Јосиф. У пратњи Владике Андреја на овом радном сабрању били су и свештеници Богољуб Поповић из Лозане и Александар Ресимић из Женеве.

Тема састанка била је заједничко представљање Православних Цркава пред властима ове државе, као и добијање бољег правног статуса на кантоналном нивоу. Након састанка за учеснике је приређен свечани ручак у Православном центру у Шамбезију, а након тога је Епископ Андреј поразговарао са српским студентима који похађају ову високошколску установу.

Пред полазак, служен је помен Митрополиту Дамаскину, који је сахрањен у порти Православног центра.

Извор: Епархија аустријско-швајцарска

У НЕЈПЛСУ

Новооснована парохија

Осамнаесте недеље по Педесетници, на празник Св. Дионисија Аеропагита, у недељу, 16. октобра 2016. године, уз молитве Светом светомученику Георгију и по благослову Његовог Преосвештенства Епископа источноамеричког Иринеја, служена је Божанска Литургија у Нејплсу, на Флориди.

То је била прилика да се верни народ овога града окупи заједно на служби у најјужнијем граду Флориде, на западној обали. После Литургије уследила је трпеза љубави која је уприличена у оближњем ресторану.

Захваљујући вредним радним рукама и великој љубави Томе и Бранке Ћираковић, као и других парохијана, мала али прелепа капела изграђена је и посвећена Светом Великомученику Георгију и она ће бити духовни центар за верни народ овог краја. Задовољство је још веће с обзиром на то да ће Епископ Иринеј осветити ову нову капелу следеће године и донети архијерејске благослове у овај део Флориде.

Извор: Источноамеричка епархија
(превод – Информативна служба СПЦ)

ЕПАРХИЈА ШАБАЧКА Драгинац

Црквена општина у Драгинцу ове године је у октобру организовала 20. духовно ликовно саборавање „Покров Пресвете Богородице“. Отворено је вечерњем које су служили свештеници архијерејског намесништва јадарског, Шабачке епархије и трпезом љубави, а учествовало је десетак уметника који су део својих радова приложили нашој Цркви на дар.

Драган Радичевић, вероучилац

НА САЈМУ КЊИГА Поестетика

На штанду Српске Православне Цркве на 61. Међународном сајму књига у Београду, 27. октобра ове године, у преподневним часовима наступило је шесторо деце

Саопштење за јавност Светог Архијерејског Синода

Саопштење Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве поводом изјаве надбискупа београдског Станислава Хочеваара

Делећи са васцелим српским православним народом, као и са другим православним, па и многим неправославним хришћанима широм света, најдубље молитвено поштовање према личности Светог Владике жичког и охридског Николаја Велимировића, Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве осећа обавезу да изрази јавно негодовање поводом непримерене и недобронамерне изјаве надбискупа београдског г. Станислава Хочеваара, дате београдској „Политици“ 28. октобра ове године, којом је себи дао слободу да, по њему познатим мерилима, доведе у питање светост Новог Златоуста, чак поредећи га са кардиналом Степинцем или проглашавајући га за српски еквивалент Степинцу.

За разлику од Архиепископа кентербериског г. Јустина Велблија, који је, заједно са патријархом српским Иринејем, у лондонској катедрали Светог Павла недавно најсвечаније обележио стоту годишњицу Николајевог историјског говора, београдски надбискуп није дужан да познаје светитељев пастирски и духовни рад у Охриду, Битољу и Жичи нити његову многострану међуцрквену делатност. Поготову не морају да га занимају његова богословско-књижевна дела, међу којима постоји и Стослов о љубави и доживљај непријатеља као „суровог пријатеља“, за разлику од Степинца, који је написао да „бизантско Православље“ представља „проклетство Европе“ и да су Хрвати и Срби, следствено, два неспојива света. Он не мора да зна ни то да је, за разлику од Степинца, свети Николај читав Други светски рат провео у интернацији у Љубостињи, Војловици и на крају у злогласном логору Дахау. Не споримо му ни право да стави под знак питања смисао одлуке поглавара сопствене Цркве, папе Фрање, да се образује Мешовита комисија Хрватске бискупске конференције и Српске Православне Цркве која треба да одговорно и истинољубиво размотри улогу Алојзија Степинца пре, за време и после Другог светског рата.

Свети Архијерејски Синод му, међутим, оспорава право да своје залагање за посету папе Фрање Србији заправо користи као ситну монету за поткусуривање у несвесном – а можда и свесном – настојању да поквари односе Српске Православне Цркве са Светом Столицом. У том настојању, уверени смо, неће успети.

За председника Светиој Архијерејској Синода
члан Епископ бачки Иринеј,
иоршћарол Српске Православне Цркве

узраста од 3 до 8 година, и један дечак од 11 година, рецитујући текстове нашег чувеног дечјег песника Чика Јове Змаја. Деца су давала одговоре на питања о врлини, љубави, миру, породици, пријатељству...

Заједно са својом васпитачицом Јеленом Ненадић, ова деца

чине групу Поестетика из београдског насеља Јајинци.

Поестетика је васпитно образовна форма која се састоји од осам дисциплинарних радионица. Задатак Поестетике је да децу уведе у васпитно-образовне садржаје

засноване на иницијалном образовању и квадријалистичкој концеп-

Саопштење за јавност Епархије ваљевске

Дечице моја, не љубите речју ни језиком него делом и истином! (1. Јн. 3, 18).

Дубоко погођени најновијим, нажалост не и првим, покушајем довођења у сумњу лика и дела Светог Владике Николаја Велимировића, имамо дужност и потребу да се јавно огласимо. Прошло је већ недељу дана (сасвим довољно времена да речено буде оповргнуто или потврђено) од када је надбискуп београдски г. Станислав Хочевар у интервјуу датом дневном листу „Политика“, уз примену познатог метода „навођења на сумњу“ (без изношења икаквих чињеница), покушао да умањи светост светог Владике Николаја. Покушај је био ситан, а, као и свака злонамерна инсинуација, остао је празан и неуспешан. Одраније је видљив недостатак снаге да се бране сопствени ставови и личности, па се сâм г. Хочевар досетио генијалне идеје: зашто онда, у тешкоћи да неког уздигнемо, једноставно не покушамо да друге унизимо и оспоримо? Ова идеја свакако није нова, али јесте недостојна чина и звања г. надбискупа.

Имамо потребу да, као чувар светих моштију светог Владике Николаја, пренесемо искуства његове светости и чудотворства. Он је био и остаће светионик богословља, вере и живота Православне Цркве и свога, српског народа. Његов подвижнички живот, пастирски рад, исповедништво, страдалништво и човекољубље немају потребе за „одбраном“ или „доказивањем“. Посебно немају потребе за одбраном пред недобронамерним оспоравањима. Светитељи, као што је то добро познато, по свом пресељењу у Царство небеско не престају да врше дела љубави и милосрђа. Најбољи пример за то је свети Владика Николај и доброчинства која чини поклоницима и онима који га прослављају.

Јасно је из поменутог интервјуа г. Хочеvara да он сâм није имао прилике (после његове последње изјаве јасно је и зашто) да дође међу народ ваљевског краја и увери се у то да ли постоји или не постоји „нејединство“ мишљења српског народа о светом Владици Николају. Довољно би било, међутим, да је г. Хочевар само чуо за догађај пресвлачења његових светих моштију 2013. године или видео реке народа Божјег које су се слиле у лелићку долину да прославе духовног горостаса. Глас народа Божјег најбоља је „комисија“ која даје печат светости, а православни народ Једне, свете, саборне и апостолске Цркве дубоко осећа благодатни магнетизам светог Владике Николаја и прославља га као „свенародног Владику“. Зато никакво злонамерно зрно сумње не може помутити његов свети живот. Напротив, овакве и сличне изјаве само нас подстичу да још више чувамо благо које у личности светог Владике Николаја имамо и охрабрују да се молимо како бисмо његову љубав и величину успели да достигнемо.

После свега изреченог од стране г. Хочеvara остаје нам неизбежно питање: да ли ова његова изјава иде у прилог дијалогу за који се толико залаже? Да ли је ово пример истините и искрене љубави на коју смо позвани? Дубоко верујемо да није јер нас још један светитељ наших дана, преподобни Јустин Ђелијски, учи и опомиње: „Нема истине без љубави ни љубави без истине“. Поучно је овом приликом сетити се и речи преподобног Јустина којима говори о једном другом великом јерарху свога доба, митрополиту Антонију (Храповицком), а које ми данас, с пуним правом, можемо посветити светом Владици Николају: „Он, свети јерарх и мудри богоучитељ, испред нас, а ми за њим. Он – вођа, а ми – ученици његови. Он, велики у кротости и смирености јерарх православни, а за њим ми – мали и ништавни, ми – прах и pepeo“.

Епископ ваљевски Милуштин (Извор: Епархија ваљевска)

цији васпитања. Циљ Поестетике је усмеравање деце и формирање етичког и естетског погледа на свет кроз епску и лирску поезију, кроз веру, традицију, кроз достојно понашање, музику, спорт и игру.

ВАШИНГТОН

Слава Св. Луке

Ове године православни Срби у престолници САД веома торжествено су прославили своју храмовну славу, 31. октобра 2016, Светог апостола и јеванђелиста Луку. Од самог јутра у насељу вашингтонском Потомак, где се налази ова, пре неколико година

реновирана љупка црква, народ се стао окупљати.

Свечано је од свештенства и бројног народа дочекан Епископ Иринеј. Уз дивно појање хора служио је Свету Архијерејску Литургију. На крају богослужења Преосвећени је пресекао славски колач кума Игора Милетића, и честитао славу Храма Св. ап. Луке.

Протојереј-схаврофор Александар Срегојевић

БАЊАЛУКА

Православни манастири Републике Српске

Монографија Православни манастири Републике Српске, ауто-

ра Марка Ромића, представљена је 3. новембра 2016. године у препуној сали Народног позоришта Републике Српске у Бања Луци.

Монографија је штампана са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја и Преосвећене Господе еписко-

па: бањалучког Јефрема, зворничко-тузланског Хризостома и захумско-херцеговачког Григорија. На промоцији књиге говорио је Преосвећени Епископ топлички Арсеније, викар Патријарха Српског.

Владика Арсеније је подсетио на мученичку историју манастира, њихово скрнављење и плачкање али и на непоколебљиву борбу српског народа за оданост својој вери и изразио дивљење и велике похвале о штампаном делу. О духовном животу, задужбинарским красотама, трпљењу, скрушености и свим вредностима које књига преноси читаоцу публика је имала прилику да чује од др Александра Ђурића – представника Министарства туризма Републике Српске, протојереја-ставрофора Радивоја Круља из Мостара – који се присутнима обратио у име Епископа захумско-херцеговачког Григорија, јеромонаха Теофила (Димирића) – настојатеља манастира Осовице, као и др Ненада Новаковића – директора Народног позоришта Републике Српске и издавача монографије.

Монографија *Православни манастири Републике Српске* сабира и говори о дугој историји величанствених духовних заједница Републике Српске. Књига је преведена на енглески језик и богато илустрована фотографијама врхунског квалитета.

Промоцији су присуствовали представници државних и локалних власти, академске и културне заједнице, изасланици бањалучке бискупије и муфтијства, као и бројно свештенонаштво и свештенство Епархије бањалучке.

Преосвећени Епископ топлички Арсеније током своје посете главном граду Републике Српске, састао се и са Епископом бањалучким Јефремом. Такође, Владика Арсеније је посетио Саборни храм Христа Спаситеља и неколико бањалучких парохија-

Апел за помоћ

Марко Марковић из Ивањице (рођен 1988) болује од тешке болести – Хочкинов лимфом.

Живи сам са оцем који је у тешком здравственом стању, а мајка му се упокојила. Болестан је већ осам година. За његово лечење у иностранству потребна су новчана средства у износу од 120. 000 евра (сто двадесет хиљада евра). Марко је тренутно у јако лошем здравственом стању и неопходно је да што пре започне лечење. Молимо све људе добре воље да помогну нашем Марку, у складу са својим могућностима.

Број жиро рачуна: 205-9011006697270-35 Комерцијална банка

ских храмова, као и новосаграђени манастир Осовица у околини Српца. Током посете Саборном храму дочекали су га архијерејски намјесник бањалучки протојереј-ставрофор Ратко Радујковић и свештенство Саборног храма.

Извор: <http://hhsbl.org>

у овој Светој Литургији. На овај дан када се обележавају и Митровданске задушнице помолили смо се за покој уснулих у Господу. На крају Свете Литургије подељена је нафора и жито.

Извор: Епархија захумско-херцеговачка

У ЦРНОГОРЦИМА

Владичанска посета

Епископ далматински Фотије служио је 6. новембра 2016. године Свету Архијерејску Литургију у манастиру Светог Василија Острошког у Црногорцима.

Овај храм је посвећен једном од највећих светитеља не само Српске Цркве, већ и целог православља и под његовом заштитом опстао је кроз ратове све до данас. „Добро је да су наши претходници овде благословили да се подигне ова црква коју смо касније прогласили манастиром, да би била место свакодневне непрестане молитве. Дај Боже да успемо овде да уредимо једну свету обитељ, сазидамо келије за монахе и да кандило вере овде увек буде упаљено“, рекао је Епископ Фотије и додао да су Срби на подручју Далмације од седмог века и да ту и треба да остану, заједно са својим светињама, у љубави, миру и заједништву. „То је наша етика која нам налаже да поштујемо све људе и религије, а притом чувамо и ценимо своје. Ми овде имамо дубоке корене и не желимо да одемо

УТРЕБИЊУ

Литургија Светог апостола Јакова

У Саборном храму у Требињу, 5. новембра 2016. године, служена је Света Литургија Светог апостола Јакова. Началствовао је протојереј-ставрофор Дражен Тупањанин, уз саслужење протојереја-ставрофора Момчила Пејчића и Никице Ајдера и ђакона Павла Ратковића. Након прочитаног светог Јеванђеља, отац Дражен се обратио беседом. Верни народ је у Литургији приступио Светим тајнама Христовим, причестивши се посебно часним и пресветим Телом, а посебно часном и пресветом Крвљу Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа, како је то и била пракса

са ових простора“, поручио је Епископ далматински.

На празник Светог великомученика Димитрија Његово Преосвештенство Епископ далматински Фотије служио је Свету Архијерејску Литургију у Коњевратима. „Када прослављамо овако велике мученике Божије, онда треба да се сетимо да наше муке које имамо у животу нису тако велике и страшне. Крст који носимо није превелик и треба да га носимо постојано и достојанствено, у заједници са својом Црквом и светитељима“, рекао је Епископ Фотије. „Света Црква нас учи да овај живот не живимо узалуд, већ да га проведемо врлински, у хришћанској љубави према Богу и својим ближњима, јер наш живот не завршава смрћу, већ тиме што ћемо га живети богоугодно треба да залужимо своје место у вечности“, поручио је Владика.

На крају Свете Литургије Епископ Фотије је захвалио свима који помажу обнову цркве у Коњевратима, и изразио веру и наду да ће и овај благословени храм бити у потпуности обновљен и да ће наставити да буде место мира и окупљања верног народа.

Извор: Епархија далматинска

УТВРДОШУ И НЕВЕСИЊУ Митровдан

Празник Светога великомученика и побједоносца Димитрија Солунског, 8. новембра 2016, прослављен је у манастиру Тврдош свечарски и празнично. Свету Литургију служили су јеромонах Димитрије, који је и сам свечар овог празника, про-

Саборност и хуманост на делу

ученици Седме београдске гимназије и Богословије Светог Саве учврстили су своје пријатељство хуманитарном акцијом одржаном 18. октобра у фискултурној сали Седме београдске гимназије.

На иницијативу вероучитеља у Седмој гимназији ђакон Радомира Маринковића и професора Богословије Светог Саве Радомира Врућинића одржан је добротворни турнир у фудбалу и кошарци, а сакупљени новац овом приликом упућен је оболелом Александру Новаковићу, бившем ученику Седме гимназије, коме је налаз потврдио dg. Lymphoma Burkitt.

Сви који желе да помогну могу новчана средства уплатити на:

1) рачуне банке Intesa: динарски рачун: 160-5100102778521-73

девизни рачун: RS35-160-5130202209660-33

2) на наменске хуманитарне рачуне банке Raiffeisen Bank:

динарски рачун: 265-0000004804720-47

девизни рачун: RS35265090000000003946

или слањем СМС поруке 197 на 3030, цена поруке је 100 дин.

За додатне информације можете звати на бројеве: Новаковић Светислав – 064/8291203 Марковић Слађана – 064/1932887

тојереј Никола Јанковић и јерођакон Антоније. Вјерном народу отац Никола се обратио кратком бесједом. Послије Свете Литургије у манастирској трпезарији припремљено је послужење за све присутне.

Митровданско празновање у Невесињу почело је дан уочи празника у коме је у просторијама Општине Невесиње приређена Свечана академија у којој је освјежено сјећање на Митровадане 1992. и 1994. године, од када је солунски светитељ постао изузетно поштован у Невесињу. Осим што су освјежили сјећања, учесници академије су покушали да дочарају знамење љубави Божије које се десило над Невесињем у тим ратним данима.

На празник, Светом Архијерејском Литургијом начелствовао је Епископ Атанасије, уз саслужење бројног свештенства и вјерног народа Епархије и гостију који су посјетили Невесиње овог дана. Празновање је након Литургије настављено полагањем вијенаца на спомен обиљежју на Гвозду и славским ручком који су уготовиле Борачка организација Републике Српске и општина Невесиње, која данашњи празник обиље-

жава као Дан општине Невесиње.

Извор: Епархија захумско-херцеговачка

У ЕПАРХИЈИ БАЧКОЈ

Празник Светог великомученика Димитрија

У уторак 8. новембра 2016. године, на празник Светог великомученика Димитрија Солунског чудотворца, у Саборном храму Светог великомученика Георгија у Новом Саду Евхаристијским сабрањем начелствовао је Његово Преосвештенство Епископ новосадски и бачки Иринеј, уз саслужење високопречасног протеставрофора Милоша Весина, братства Саборног храма и новосадских ђакона.

После прочитаног еванђелског одељка, по благослову Владике Иринеја, отац Милош Весин је произнео празничну беседу.

Извор: Епархија бачка

**Пријатељ штанда
Српске Православне Цркве
на 61. Међународном сајму
књига у Београду:**

